

IN MEMORIAM
STAF DE CLERCQ

16 SEPTEMBER 1884

20 OKTOBER 1942

M-1

9

n = 2

Uw geest leeft
in ons voort



GANSCH VLAANDEREN TREURT

Staf de Clercq bezat de hooge eigenschappen die den Leider vormen, den Leider in de zwarte en zware verdrukking waaronder zijn Volk gebukt ging.

Zoon van dit verdrukte Volk, was hij een geboren revolutionnair, een revolutionnair Leider. Gansch zijn leven heeft Staf de Clercq als rebel gestaan tegenover den Belgischen Staat.

Na 1914-18, in de eerste periode van stuurloos zoeken en trachten naar eenheid en leiding, zoowel als in de tweede periode toen het V.N.V. ontstond en hij de Leider werd, kon er geen volksvergadering doorgaan zonder de aanwezigheid van de Clercq: Hij was er, telkens de gendar-



meriecharges ons uiteensabelden, en wanneer de rumoerige betoogingen vervangen werden door stijlvol, geordend en tuchtvol optreden, was het immer het woord van de Clercq, dat bezieling en daadvaardigheid bracht.

Met vaste hand, met vurig oog, met onbreekbare koppigheid, had hij uit de verwarring der verbrokkelde Vlaamschnationale krachten het eenheidswapen gesmeed, dat het V.N.V. is.

Gedrild tot doodsbeproefde nationaalsocialisten, vechten thans zijn trouwste soldaten naast de Deutsche legers tegen den gemeenschappelijken vijand van het Germanendom en voor het bezit van een eigen Vaderland.

Vlaanderen treurt om zijn Leider: In die treurnis brandt trots om het schoone leven, het offervaardige eerlijke leven van een groot man die eeuwig in de harten der Vlamingen leven zal.

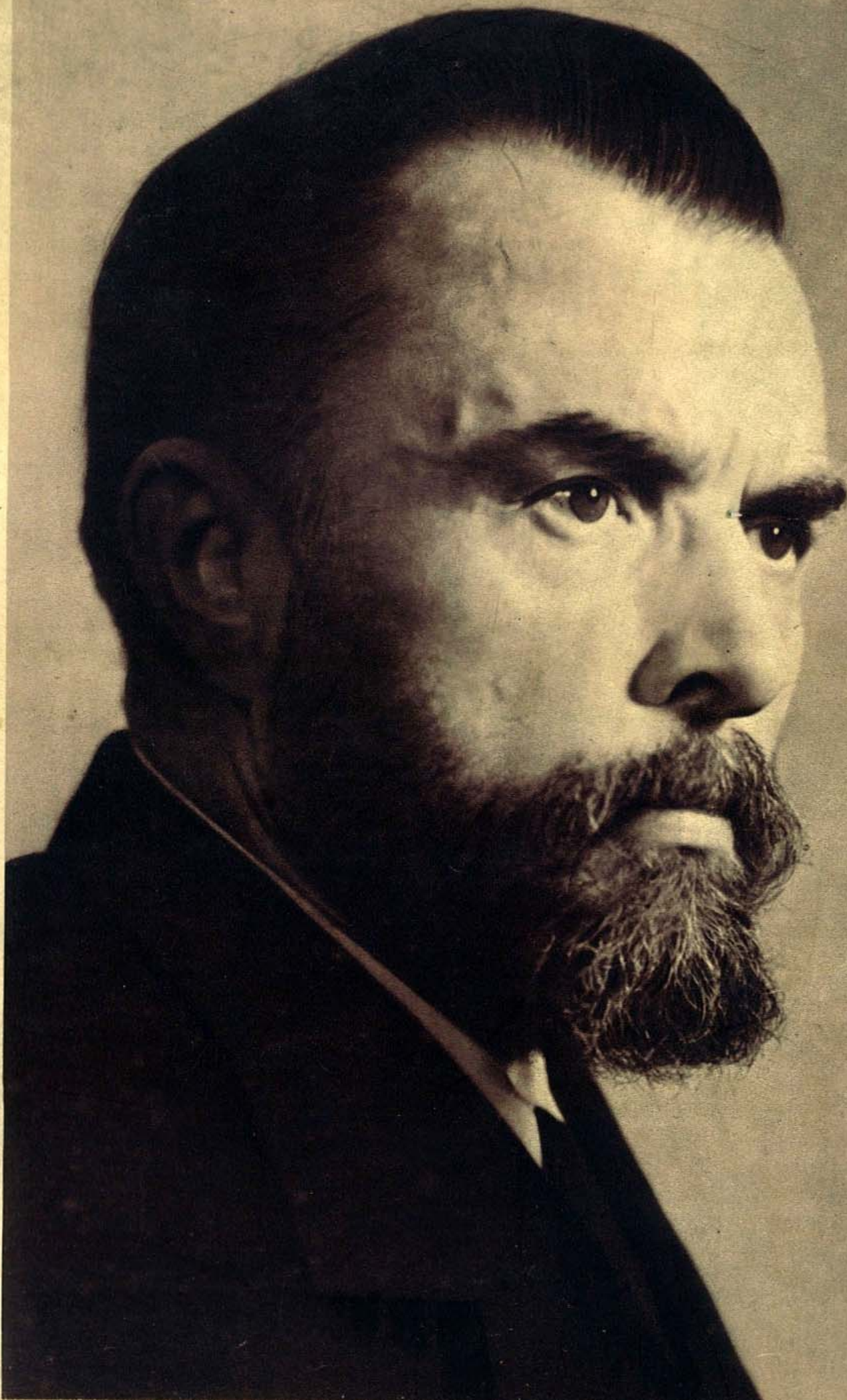
Th. DEBACKER.

Ik heb voor mijn holk
gedaan al wat ik kon.



De Heer weze mij genadig.

Staf de Clercq



n=3



SIN MEMORIAM
STAF DE CLERCQ



NA TWINTIG JAAR . . .

Op Zondag 25 Oktober nam het nationaalsocialistische Gent afscheid van het stoffelijk overschot van z'n Leider dien het met eerbied en droefheid, met liefde en trots, doorheen de van strijd en kamp, van nederlaag en zege sprekende grafelijke stad, ter uitvaart had begeleid. Op het middaguur stopte de met bloemen omkranste doodenwagen op de St. Lievensbrug, de grensscheiding van het oude Gent. Op de brug, de hand gestrekt voor den

laatsten groet, het snedige gelaat verscherpt en verwrongen door een overkropt gemoed, stond de gewezen burgemeester van de gewezen voorstad Ledeberg. Achter de baar, de burgemeester van het nieuwe Gent, de medewerker van gisteren, de leider van morgen, na hem, rond hem en met hem duizenden en nog duizenden getrouwen, bekende strijders van het allereerste uur, onbekenden door Staf de Clercq veroverd en bezielde, jongeren dragend de bloemen van dankbaarheid en erkentelijkheid. In gelid, de Vlaamsche Wacht en de stedelijke politie, strak en plechtig in houding voor het „te velde” dat de laatste groet en afscheid was van de vechtersstad die den dooden Leider zoo sterk had gehaat en zoo sterk had bemind.

Het was de tweede maal in mijn leven dat ik stond op deze St. Lievensbrug, achter de baar van een der trouwsten en der verdienstelijken onder de heerlijke strijders voor 't eigen Vaderland. Straks twintig jaren geleden stopte op dezelfde plaats de lijkwagen van een man die, na een zoo rusteloos als verdienstelijk leven, als baneling gestorven was. Hem werden noch officieele eer of hulde bewezen. Er waren noch burgemeesters noch klaroenen om hem te ontvangen, er waren wel chargeerende rijkswachters en brutale politiebedienden om te beletten, met het bran-



dend wapen in de hand, dat de ongeveer honderd getrouwen hem ter uitvaart zouden geleiden doorheen de stad die hij had geliefd en gediend als geen ander.

Twee data, twee gebeurtenissen en ook twee symbolen. Het eene van Vlaanderens lijdensweg en schande, van z'n vernedering en vervolging, van z'n lafheid en armoede, het andere van Vlaanderens bewustzijn en trouw, van z'n liefde en geloof, van z'n macht en toekomst.

De man die in twintig jaar dit mirakel heeft verwezenlijkt, die Vlaanderen heeft opgetild, die Vlaanderen heeft doen gelooven en hopen en die ook Vlaanderen heeft gewroken is Staf de Clercq.

Hij heeft het gedaan met de warmte van zijn gemoed, met de diepte zijner overtuiging, met de koppigheid van zijn strijd, met de offervaardigheid van zijn voorbeeld, met den moed van zijn dood. Hij heeft voor zijn volk al gedaan wat hij kon. Daarom zal zijn naam, zal zijn werk leven in het volk dat hij doen leven heeft!

Ern. Van den Berghe

ERN. VAN DEN BERGHE
Algemeen Sekretaris V.N.V.

EEN LEVEN VAN STRIJD EN KAMP IN DIENST VAN DE VOLKSGEMEENSCHAP



Niets is zoo onprettig voor den publicist, die met ontzag en oneindige waardeering een bepaald onderwerp wil behandelen en de „vita” van een geliefden Leider als een hooglied der Dietsche trouw

zou willen kenmerken, dan zich ongenadig beperkt te zien in zijn opdracht tot het bezorgen van een bondige biografische schets.

Het leven van Leider Staf de Clercq is, inderdaad, een diamant geweest met zooveel heerlijk glanzende facetten, — de facetten der onvoorwaardelijke trouw, der dienende liefde, der bestendige kampvaardigheid, der nooit ontwapenende onversaagdheid, der helderziende leiding, — het is zoodanig vergroeid geweest met de geschiedenis onzer volksche ontvoogding, met de annalen van den Zuid-Nederlandschen vrijheidskamp, dat het onbegonnen werk is het op enkele vellen te boekstaven.

Geboren te Everbeek, in Vlaamsch Henegouwen, op 16 September 1884, zag Gustaaf de Clercq het levenslicht op een oogenblik dat Vlaanderen, behoorend tot een land met de meest democratische grondwet van Europa, de onzaligste van

alle diktaturen onderging, de diktatuur die zich ten doel stelde onze door de eeuwen heen met onvergankelijken roem beladen gewesten te ontmannen, te denationaliseeren, te verlagen tot de rol van Asschepoester in dienst van een vreemde taal, van een vreemde kultuur, van een vreemde beschaving, van vreemde meesters. In het land van Van Maerlant en Haedewijch en Ruusbroec, was het bestuur en het ambtenarendom Fransch ; het middelbaar en hooger onderwijs was Fransch ; het gerecht en het leger waren Fransch. In de taalgrensgemeenten, waar de Clercq geboren werd, opgroeide en zijn taak als volks-onderwijzer zou aanvatten, werd ook het lager onderwijs aan de Vlaamsche kinderen bij middel van het Fransch gegeven. De liefde tot de moedertaal, die de Clercq van huis uit meekreeg, de lektuur, die er hem ter beschikking gesteld werd, de bestendige vernedering welke de Vlaamsche leerlingen ondergingen in de scholen welke hij bezocht, het college van Edingen en de normaalschool van Bonne-Espérance, zouden den jongstudent al spoedig de oogen openen voor de nooden van zijn volk, en hem vervullen met het heimwee naar een nieuw eigen vaderland, dat zoo bevruchtend ingewerkt heeft op zijn rusteloos streven naar een volwaardige lotsbestemming voor de volksgemeenschap aan dewelke hij met al de vezels van zijn begenadigd gemoed gehecht was.

Niet zoodra was de Clercq tot onderwijzer aangesteld of hij zou zich met de koppigheid van den grensbewoner en met de drift van de wrekende jeugd werpen in de branding van den strijd voor het Vlaamsche rechtsherstel. Aanvankelijk te Lettelingen aangesteld, waar hij genoopt werd de Vlaamsche kinderen in het Fransch te onderwijzen, zou hij zijn eerste opstandige daad stellen : op de vergadering der onderwijzers, onder het voorzitterschap van den kantonalen inspecteur, weigerde hij, feit zonder voorgaande, zijn conferentiewerk in een andere taal dan het Nederlandsch op te stellen en voor te dragen.

Te Hey-Kruis, in het Payottenland, belast met het onderwijs van een honderdtal kinderen, begon hij zijn openbaar leven met, dag-in, dag-uit, volksvergaderingen voor te bereiden, te beleggen, er het woord te voeren. Het doel van zijn streven was tweevoudig : hij wilde, van den eenen kant, de overspoeling van den vreemden landaard stuiten op de taalgrens en deze bevei-

ligen, en, van den anderen kant, zijn volksgenooten van het Vlaamsche land, buiten alle partijenpolitiek om, de oogen openen voor hun ware volksbelangen. Elken Zondag en, telkens dit mogelijk was, ook in de week, hield de reeds volksgeliefde „Meester” van Hey-Kruis spreekbeurten voor de vervlaamsching van de Gentsche Hoogeschool, voor Vlaamsch in het bestuur, in het onderwijs, in het gerecht, in het leger. Hij stond niet alleen om dezen kruistocht te ondernemen. Een dr. Spincemaille, een wijlen Jozef van den Broeck, een Ernest Claes, een Borginon, een Debeuckelaere, een De Schepper e.a. stonden hem hierbij ter zijde en zijn taalgrensactie werd machtig gesteund door een Jef Goossenaerts en een Jan van Corp, doch, zoals allen bereid zijn te getuigen, Staf de Clercq was de werkdadigste, de offervaardigste, de nooit versagende. Niet alleen met het woord, ook met de pen verdedigde de jeugdige „meester” de volksbelangen. Met De Roeck gaf hij „De Taalgrens” uit, terwijl hij aan een twintigtal weekbladen zijn medewerking verzekerde.

De medewerking welke de Clercq in den kiesstrijd van 1912, na de ontbinding van Kamer en Senaat, aan de triomfantelijke verkiezing van dr. Borginon verzekerde, was accidenteel en stond niet in het teeken der staatskatholieke partijpolitiek. Waar echter de Brusselsche Federatie der B.W.P., en de liberale partij van Paul Hymans, Vlaanderen totaal negeerden, waar de oppermachtige „Fédération des Cercles catholiques” de kandidatuur van dr. Borginon naar een onverkiesbare plaats had verdrongen, daar moest de Vlaamsche eer gewroken worden en, inderdaad, slaagden de Clercq en zijn getrouwen er in, den eenig-vertrouwbaaren Vlaamschen kandidaat, geneesheer Borginon, met een reusachtig aantal voorkeurstemmen als lid van de Statenkamer te doen uitroepen.

Weldra zou echter de grootste nood over onze gewesten komen en Staf de Clercq aan zijn werkkring en oorspronkelijke bestemming onttrekken. 4 Augustus 1914 bracht den oorlog. De „meester” werd gemobiliseerd. Toentertijde moesten de onderwijzers geen aktieven

legerdienst vervullen en werden ambtshalve bij de Roode-Kruisdiensten ingelijfd. Aldus werd de Clercq „brancar”. Hij zou dit blijven tot, na de stabilisering van het front van den IJzer, de oudere klassen van de vuurlijn zouden weggetrokken worden en de Clercq als sergeant-majoor met de boekhouding van een munitiefabriek gelast werd.

De brancardier-onderwijzer had menige „meeting” voor de vervlaamsching van het leger gegeven. Nooit hadde hij echter kunnen vermoeden, dat de toestanden in al de wapens zoo hemeltergend waren. Het Belgisch veldleger was voor 80 % uit Vlamingen samengesteld ; het officierenkader bestond evenwel uit meer dan 80 % Vlaamschonkundigen. Dit had voor gevolg dat ook de bureelen bevolkt waren met Franschsprekenden, hoofdzakelijk Walen en Brusselaars, zoodat de Vlamingen de hoogste offers moesten brengen. Bij de gezondheidsdiensten waren de toestanden even hemeltergend : de Vlaamsche gekwetste kwam in zeer talrijke gevallen bij een vlaamsch-onkundigen legerarts terecht. Naar den inhoud van het Bussumer telegram van den Koning in Juli 1915 hadden de Vlamingen het recht „ te vechten en te zwijgen”.

Het was echter de Vlaamschgezinde studenten en gestudeerden slecht kennen, te meenen dat zij deze toestanden, welke bij geen enkel ander leger voorkwamen, lijdzaam zouden ondergaan. Aanvankelijk bewogen zij zich op wettelijke wegen en bepaalden zij er zich toe, op vergaderingen van „studiekringen”, de Vlaamsche soldaten toe te spreken, hun fierheid over hun Vlaamsche herkomst op te wekken en hun zielenadel te bevorderen. Toen de deloyale anti-Vlaamsche legeroverheid echter de „studiekringen” ontbond, bewandelde de vlaamschgezinde bedrijvigheid in het leger



Getuigenis van de verdrukking der Vlaamsche frontsoldaten.





Teekening van Joe English.

„illegale” wegen. De Frontbeweging met haar vertakkingen in alle divisies, regimenten en kompanies werd opgericht. Betoogingen werden gehouden. „Open brieven” werden verspreid. Het verzet groeide met

den dag. Het verzet, doch tevens de Belgische uitdaging. Soldaten, tot dan voorbeeldig tegenover den vijand, werden onder de verdenking van Vlaamsche actie, voor vlaamsch-onkundige krijgswaarden gesleurd en onmeedoogend tot zware tuchthuisstraffen verwezen, welke zij hoefden uit te boeten in de Fransche gevangenissen, evenveel galeien des doods, en in de beruchte boetkompanies van Auvours. Anderen werden naar de rots van Cezembre verbannen of als houthakkers te werk gesteld in de bosschen van de Orne.

Het kon niet anders of de Clercq moest met hart en ziel bij de Vlaamsche jongens staan, in de eerste plaats bij „zijn” jongens, de soldaten herkomstig van het Payottenland. Door zijn verwijdering van de vuurlijn was het hem niet mogelijk rechtstreeks te ageeren in den schoot van de Frontbeweging. Hij zocht de Payotten op, groepeerde hen, voerde een uitgebreide briefwisseling, porde het Vlaamsche verzet aan, gaf het frontblaadje „De Payot der Taalgrens” uit. Hij was de oprichter van het „Werk der Verloven”, dat er naar streefde de Vlaamsche jongens hun verlof te laten doorbrengen in een Vlaamsch midden en ze te behoeden tegen den zedelijken poel, in denwelke een verlof doorgaans ont-aardde. Tevens stichtte hij het Werk der grafzerken. De Vlaamsche gesneuvelden zouden voortaan het hoonend opschrift „Mort pour la patrie” op hun graf zien vervangen door een zerk van Heldenhulde met den klapwiekenden blauwvoet en de zinrijke letters „A.V.V.-V.V.K.” Staf de Clercq was tevens een



verzamelpunt voor de Vlaamsche frontstrijders. Ontelbaar zijn de Vlaamsche kampers die bij hem om raad togen. Hij onderhield een drukke briefwisseling met een de Boninghe, met een Bertje Willems, met talrijke anderen. Hij vond het middel om met de kameraden in verbinding te blijven, ook wanneer ze in een gevangenis beland waren. Hij ging 's nachts de houthakkers opzoeken om hen moed toe te spreken. Wanneer de „militaire veiligheid” ook bij hem belandde, leidde hij deze vertegenwoordigers van de Haversche pest meesterlijk om den tuin.

De wapenstilstand vond de Clercq paraat. Zijn populariteit van vóór 1914 werd vertienvoudigd door de Vlaamsche oud-strijders van het Payottenland en door de onderwijzers van het veldleger. De belangen van het onderwijzend personeel waren de Clercq altijd ter harte gegaan. De onderwijzer werd in dit land als een paria behandeld. De machthebbers wisten dezen toestand te bestendigen, dank zij de verdeeldheid van de onderwijzers in de kleursyndikaten. Staf de Clercq zou zulks ongedaan maken. Hij stichtte het Nationaal Onderwijzers Syndikaat (N.O.S.) en werd er de landelijke voorzitter van en was er de fac-totum van. Hij zocht de onderwijzers op, sprak hen toe, gaf hun orgaan uit, stelde het op, stond in voor de verzending, bereikte het mirakel der eensgezindheid, zoodat de geestelijke onderwijzer

naast den socialistischen onderwijzer stond, en de leiding bij de Regeering namens gansch het onderwijzend personeel kon optreden. Een landelijke betooging vereenigde te Brussel meer dan zeven duizend onderwijzers. Het pleit was gewonnen. De Regeering moest den onderwijzers voldoening schenken.

Staf de Clercq was echter nog met een andere opdracht van den IJzer gekomen, namelijk



De grafzerk der Vlaamsche Frontsoldaten.

het geestelijk testament der Vlaamsche Ijzersoldaten uit te voeren, te verwezenlijken datgene waarvoor er zoovele zijner kameraden omgekomen waren in het folterkamp van Auvours en in de galei van Fresnes: Zelfregeering voor de Vlaamsche volksgemeenschap. De „meester” bevroedde dat zulks niet het werk van enkele maanden doch een levenstaak zou zijn. Hij nam ontslag als onderwijzer en zou zich honderd procent inzetten voor zijn levensdoel: de verovering van een Vlaamsche, van een Dietsche vaderland.

Heel natuurlijk werd Staf de Clercq bij de verkiezingen van 1919 door de Vlaamsche-Nationalisten van het arrondissement Brussel als kopman der lijst van de Frontpartij aangeduid. Velen scheen de strijd hopeloos, de strijd tegen de georganiseerde, financieel-machtige, invloedrijke staatspartijen. de Clercq had echter het geloof dat bergen verzet, geloof in zichzelf, geloof in zijn trouwe helpers, geloof in zijn volk, geloof in zijn ideaal. Dag en nacht was hij op de baan, hij stelde de manifesten op, betaalde ze, liet ze aan zijn getrouwen worden, hield dagelijks verscheidene meetings, bracht de tegenspraak op de vergaderingen onzer vijanden.

De uitslag was voor deze laatsten een donderslag. Staf de Clercq werd met nagenoeg 7.000 stemmen verkozen. Samen met Debeuckelaere voor Antwerpen, Vanopdenbosch en Borginon voor Aalst, Maes voor Gent, zou hij het ongenadige Vlaamsche verzet in de Belgische Kamer vertegenwoordigen. Hij was overigens een van de zeldzame Belgische kamerleden, wiens zetel nooit meer in gevaar zou geraken. Bij elke nieuwe raadpleging van het kiezerskorps behaalde de Clercq een aanzienlijke stemmenaanwinst, zoodat hij in 1929 15.000 stemmen vereenigde en in 1936 kameraad Lambrechts als tweeden kandidaat op zijn lijst zou verkozen zien. Op een tusschen-

tijdige verkiezing behaalde hij overigens 40.000 stemmen. Het is slechts door een onvolkomenheid bij het indienen van de lijst dat hij in 1932 niet-verkiesbaar zou blijken en gedurende een zittijd zijn plaats zou afstaan aan Rik Borginon.

de Clercq beteekende in de Kamer het bestendige verzet, terwijl zijn onberispelijke levenshouding de achting van vriend en tegenstander zou afdwingen. Hij was van alle groote debatten over de Vlaamsche politiek, hij kwam tusschenbeide in alle besprekingen over de onderwijzers- en oudstrijdersbelangen. Hij behoorde tevens tot of was het midden- en uitgangspunt van alle heftige Vlaamsch-nationale incidenten. Bij de bestorming

van de Kamer door de oudstrijders was hij een der kamerleden, die hen toesprak. de Clercq zou echter vooral buiten het Parlement een rustelooze bedrijvigheid ontwikkelen. Hij hield spreekbeurten, hij verzorgde zijn zitdagen, hij deed aan rusteloos dienstbetoon, niet gedurende den kiesstrijd, doch jaar-in jaar-uit. Hij was tevens een der meest geliefde redenaars op Vlaamsche volksvergaderingen buiten zijn arrondissement. Vanzelfsprekend behoorde hij tot alle pro- en anti-Vlaamsche betoelingen, op



1934. 1^{ste} Landdag V.N.V., Kester

deze laatste als inrichter van het verzet.

De Vlaamsch-nationale voorman van het Payottenland had echter tevens een open oog voor de noodzakelijkheid der Vlaamsch-nationale gebondenheid. Niet zijn herkiezing of stemmenwinst kon het doel zijn, doch de verovering van een vaderland. Spijts de verscheidenheid in de doelstellingen en de dispaartheid van de sociaal-ekonomische inzichten, achtte hij een overkoepelenden band noodzakelijk en daarom verzamelde hij telken jare de Vlaamsch-Nationalisten op de Heide te Kester, waar hij zich metterwoon gevestigd had. De „Landdagen” van Kester kenden een immer stijgenden bijval. Alle Vlaamsch-

Nationale voormannen vonden er zich terug. Er is geen enkele onder hen die er tot de duizenden, welke uit alle gouwen samenstroonden, niet het woord voerde. Zoo werd de Clercq de verzamelman van alle nationalistes.

Toen, na de verkiezingsnederlaag van 1932 en met het oog op de gespletenheid in de nationale rangen, het noodzakelijk was een sterke, allen omvattende, autoritaire Beweging op te richten, was er maar één man die een maximum van Vlaamsche strijders van de Maas tot aan het Noordzeestrand op nieuwe wegen kon leiden, was er maar één enkele, die een voldoende gezag en ontzag genoot bij de voormannen en bij de volgelingen, het was Staf de Clercq. De leider van de Payotten zou de Leider der Zuid-Nederlanders worden, hij zou aan het nationalisme een sociaal-ekonomischen grondslag verzekeren, hij zou al de kameraden in een eenheidsorganisatie bundelen en deze eenheidsorganisatie zou staan in het teken der vernieuwing, welke tientallen van miljoenen doorzinderde van de Baltische Zee tot Zuid-Italië.

Op 8 Oktober 1933 richtte Staf de Clercq zijn historische boodschap tot zijn kampgenooten. Ze betekende de oprichting van het Vlaamsch-Nationaal Verbond; ze beklemtoonde de eenheid der Nederlandsche natie, de noodzakelijkheid alle Vlamingen op te leiden tot volwaardige Dietschers, de bevordering van de samenwerking tusschen de beide Nederlandsche volksdeelen, de doelmatigheid van den strijd van elken dag. Tevens bekampte zij het ekonomisch en politiek liberalisme, het marxisme en de verwording van het parlementarisme. Zij predikte de saamenhoorigheid tusschen alle standen der natie.



Op den Landdag te Kester in Mei 1934 zou de Leider zijn programma nader toelichten, evenals de taktiek der werking. Hij heette de opbouw van een organischen volksstaat het doel van het V.N.V. Eén jaar van rusteloozen arbeid begon voor den Leider en de luitenanten-gouwleiders en leden van den Raad van Leiding, die hij zich toegevoegd had. De Landdag van Mei 1935 bracht aan de Dietsche scharen de boodschap, dat het V.N.V. een sterke werkelijkheid geworden was. De Leider maakte van dezen Landdag gebruik om de houding van het V.N.V. ten overstaan van de buitenlandsche politiek te bepalen. Hij onderlijnde den eeuwenouden drang van Frankrijk naar de Rijn grens, hij kloeg de coalitie van Frankrijk met Sowjet-Rusland aan, hij hekelde scherp het Fransch-Belgisch militair akkoord en de politiek van Locarno. De Leider verklaarde plechtig: „Het bloed onzer Vlaamsche knapen zal niet meer voor Frankrijk worden gestort. Het Vlaamsche Vlaanderen wil de hegemoniebestrevingen van Frankrijk niet dienen.”

Het V.N.V. stond onmiddellijk in het brandpunt van de belangstelling. Onze vijanden wisten wat zij aan onze autoritaire organisatie hadden en beproefden het onmogelijke om den Leider den voet dwars te zetten. Staf de Clercq ging echter geen duimbreedte uit den weg. Hij bracht de goede boodschap in elk arrondissement en in de voornaamste gemeenten van elk arrondissement. Hij volbracht zijn taak, ook wanneer de vijanden het op zijn leven gemunt hadden. Te Niel ontsnapte hij ternauwernood aan den dood. De Leider was, van een anderen kant, niet blind voor de noodzakelijkheid eener realistische politiek, ech



Kester 1936

ter altijd afgestemd op de ideële doelstelling. Van daar de afsluiting van het akkoord Rex-V.N.V. met de Waalsche kampformatie, die te Brussel en in Wallonië zulk verrassend sukses geogst had bij de verkiezingen van 1936, terwijl deze de doorbraak van de V.N.V.-ers betekend hadden in het Vlaamsche land. Van daar ook het beginselakkoord V.N.V.-K.V.V., dat de groote waarde had de primauteit van het Vlaamsche volksbelang boven het Belgisch Staatsbelang door de vertegenwoordigers van de K.V.V. te doen uitroepen.

Naarmate echter de wolken zich samentrokken boven Europa, werd de strijd heftiger tusschen het V.N.V. en zijn samengebalde vijanden. De gemeentelijke kiesstrijd van 1938 en de wetgevende kiesstrijd van 1939 kenden voor katholieken, liberalen en socialisten slechts één vijand, namelijk het Vlaamsch-Nationaal Verbond. In hun oogen werd deze vijand door één man gesymboliseerd, door Staf de Clercq. Met bergen van modder werd naar den koenen voorman gegooid, ontelbare brieven van bedreiging werden hem toegestuurd, parketten en veiligheid lagen bestendig op den loer, en dit alles werd overstemd door de Hitlerverwenschingen van



V.N.V.-Landdag Gent 1938. De Leider is geflankeerd door Dr. Elias, Dr. Tollenaere, Dr. Romsée en Ern. Van den Berghe.



gansch de bende aan het adres van den Leider. Nooit echter vermocht dit huilconcert één oogenblik de gemoedsrust van de Clercq te storen. Hij ging recht door zee en ging voort met de vijanden van onze volksgemeenschap ongenadig te ontmaskeren. Toen de mobilisatie uitgevaardigd werd, stichtte hij onmiddellijk, onder zijn alleen-verantwoordelijkheid, het werk der Vlaamsche gemobiliseerden, de geheime organisatie van het nieuwe veldleger, die de traditie van de Frontbeweging zou voortzetten.

Toen de oorlog andermaal over het land kwam, kon het niet anders of onze vijanden moesten trachten zich op de Clercq te wreken. Aangehouden op 10 Mei 1940, opnieuw vrij gelaten na de tusschenkomst van een afvaardiging der Vlaamsch-Nationale Parlementsgruppen bij de Regeering, zou noch de Belgische noch de Engelsche Veiligheid vermogen een tweede maal de hand op den Leider te leggen. Vooral de Britten gingen met barbaarsheid te werk bij hun opzoekingen naar Staf de Clercq. Hun moeite was echter vergeefs.

Niet zoodra was het Militaire Bestuur te Brussel gevestigd, of de Clercq zou zich bij den president der Militär Ver-



Aan zijn werktafel.



Als redenaar.



Hulde aan wijlen Dr. Tollenaere.



Met von Lettow-Vorbeck.



Als kindervriend.

waltung begeven om de samenwerking van het Vlaamsch Nationaal Verbond met de bezettende overheid te regelen. Voor den Leider was het duidelijk dat de zegepraal der Duitsche wapenen een gelegenheid schonk aan Vlaanderen, die zich in de geschiedenis wellicht nooit zou herhalen, terwijl, van een anderen kant, de overwinning van de vijanden van Duitschland tevens de Vlaamsche nederlaag beteekende.

Van stonde af kende de Leider slechts twee onmiddellijke doelpunten : de uitbouw van zijn kampformatie en de bevordering der Duitsche zegepraal. Voor de verwezenlijking van beide doelpunten heeft hij zich honderd procent ingezet. Het V.N.V. groeide uit tot de Eenheidsbeweging, die tevens Rex-Vlaanderen en het Verdinaso omvat. Afdelingen, arrondissementen- en gewestelijke sekretariaten rezen uit den grond op. De onvergetelijke Reimond Tollenaere kreeg de opdracht de Dietsche Militie-Zwarte Brigade uit te bouwen. De Jeugd werd ééngemaakt in den schoot van de N.S.J.V. De Jonge

Vrouwen Organisatie werd opgericht. Het V.N.V. zelf zou weldra meer dan honderd duizend leden omvatten.

Op het stuk der samenwerking met de Duitsche overheid, stichtte de Leider het Vrijwilligerslegioen „Vlaanderen”, aldus zijn strijd van jaren tegen het kommunisme zin en inhoud gevend. Honderden geestdriftige kameraden heetten zich onmiddellijk bereid met hun leven te getuigen voor de idealen van den Leider. Voortdurend zou hun aantal toenemen. Doch niet alleen in den schoot van het Vrijwilligerslegioen „Vlaanderen” zou de Leider zich volwaardig solidair heeten met de Duitsche overheid. Door zijn toedoen namen duizenden plaats in de rangen van het N.S.K.K., vervoegden honderden anderen de Vlaamsche Fabriekswacht, lieten zich duizenden arbeiders inschakelen in de Organisation Todt.

Het groote doel dat de Leider echter bleef nastreven was de verovering van een vaderland voor onze volksgenooten. Het is in het nastreven van dit doel, in den strijd voor ons



midden zijner Legioenssoldaten.



De hulde der jeugd.



Uitreiking van het Trouwkenteken

aan Komm.-Gen. Vansteenland.



Schouwing der D.M.-Z.B.



Kaderdag 1942.



volksbestaan, dat de aanleiding tot zijn voorbarigen dood te vinden is. De geschiedenis zal uitwijzen wat de Leider hiervoor geofferd heeft en hoe vaak hij hierbij met ongelijke wapenen den strijd moest aangaan. Deze strijd verwoestte zijn leven doch desniettemin bleef hij paraat. In der waarheid heeft de Leider naar zijn eigen testamentaire verklaring „al gedaan wat hij kon voor Vlaanderen”.
God geve ons de kracht en den mannenmoed zijner waardig te blijven !

A. MERMANS.



Hij stierf zooals hij heeft geleefd : in volle overgave aan zijn Volk en aan de Goddelijke Voorzienigheid. Hij kwam weer van den IJzer met een stalen wilskracht, met een rotsvaste beslissing, maar met een geknakt lichaam. Hij had ginds, bij de jongens en met de jongens, de geweldigste gebeurtenissen niet alleen meegemaakt, maar beheerscht. Terwijl Van Severen, in uniform van officier, aan het hoofd van zijn jongens te De Panne publiek betoogde tegen de onvolksche anti-Vlaamsche legerleiding, terwijl Steegmans met zijn makkers te West-Vleteren luide de terugkomst van Aalmoezenier vander Meulen uit Cezember eischte, terwijl Renaat De Rudder en Lode de Boninghe en zooveel andere prachjongens in de gevangenis zaten, trok Staf de Clercq, aan het hoofd van duizenden jongens, de gemeente Hoogstade door, en wanneer een generaal hem den weg wou versperren, gaf hij koelbloedig het bevel : « Omver en erover ! » Dat was Staf de Clercq aan den IJzer.

Sedert jaren wist de Leider dat hij zijn krachten geweldig moest sparen om in lichamelijk evenwicht te blijven. Hij spaarde zijn krachten nooit. Hij gaf zich tienmaal meer dan hij zich mocht geven. Hij hypothekeerde op zulke wijze zijn gezondheidskapitaal van morgen, dat hij erbij bezweken is.

Reeds lange jaren zag ik hem verlamd na een periode van geweldige overdaad aan werk, zoodat hij gedurende twee weken spreken noch schrijven kon.

In de laatste maanden, nog meer in de laatste weken, stond hij op nooit versagende wijze op de bres voor de verdediging van zijn volk. Al zijn medewerkers zagen en voelden dat zijn ontzaglijk werk zijn gezondheid meer en meer ondermijnde. Hij wilde niet voelen en hij wilde niet zien. Toen wij hem op Zondag 18 Oktober zagen, had Prof. Martens reeds opnieuw volledige onderzoeken verricht van al de organen, en de diagnose van uitputting en ziekte, in overwegende mate uitputting van het hart en het vatenstelsel, werd, ongelukkig genoeg, opnieuw bevestigd.

Op Woensdag 21 Oktober ontstond plots in den namiddag een zware hartkrisis, zoodat wij dachten dat hij in onze armen stierf. De crisis kon worden overwonnen.

En wanneer hij, overmand door de uitputting, neergeveld lag op het ziektebed, dan nog werd hij verder uitgeput door den strijd die zich in zijn geest en ziel ontwikkelde. Hij deelde mede dat hij een man nooit meer zou ontvangen omdat hij niet eerlijk was, en dat hij een ander

DE LAATSTE LEVENSDAGEN VAN DEN LEIDER

nooit meer wou zien omdat hij « ontrouw » was; de Leider wou geen ander woord gebruiken. De jeugd van Vlaanderen zal eens weten wat deze man voor haar doorstaan heeft.

Op Donderdag 22 Oktober ontstond plots een nieuwe zware verwikkeling. Wij vonden hem in volle hartkrisis, maar uitstralend de gelatenheid van den rechtvaardige. Hij nam mij bij mijn beide handen. Ik voelde opnieuw dien stevigen handgreep van Staf de Clercq voor al wie hij als eerlijk aanzag tegenover zijn volk, dien handgreep dien ik in vroegere jaren zoo warm had gevoeld na een geslaagde Bedevaart naar Diksmuide en zonder een enkel woord erbijgevoegd, een woord dat overigens heelemaal overbodig was. Nu waren zijn handen reeds bedekt met het zweet van den doodstrijd. Hij was ten volle bewust en met een glimlach, waarin vroeger zoo menigmaal zijn volle goedheid uitstraalde, zei de Leider op de meest eenvoudige, tragisch-overtuigende wijze : « Professorke, ditmaal haalt ge mij er niet meer door ! ». En even kalm sprak hij verder, bijna vertrouwelijk : « Ik heb voor mijn volk gedaan al wat ik kon. De Heer weze mij genadig ». Ik zag een oogenblik opnieuw voor mij English op zijn sterfbed aan den IJzer ; ook zijne door het zweet van den doodstrijd klamme handen grepen mijn handen vast, terwijl zijn geest en zijn geweten op gelijke wijze spraken : « Ik heb gedaan al wat ik kon, zeg het aan mijn vrouw ». Nooit heb ik zoo duidelijk gevoeld de pereniteit van de volksverbondenheid van den IJzer. De Leider rustte een oogenblik en deelde verder kalm mede : « Ik wensch te Kester te worden begraven ». Het waren zijn laatste woorden.

Wel deed hij later, toen Pater Callewaert hem aansprak, een gebaar dat beteekende dat hij Pater Callewaert herkende, doch hij kon niet meer spreken.

Het was een prachtige dood. Hij was omringd door zijn vrouw, zijn vrienden en medewerkers, Prof. Martens, Burgemeester Elias, Sekretaris-Generaal Romsée, Kommandant-Generaal Vansteenland, Algemeen Sekretaris Vanden Berghe, Sekretaris Stuyck, de heer Dhondt, Mevrouw Vansteenland, en zijn grooten vriend Tollenaere in den persoon van Mevrouw Wwe Tollenaere.

Vandaag, Vrijdag, weenden de kleinste jongens van het N.S.J.V. om hun Leider — de schoonste hulde die aan een Leider kan worden gebracht.

Een volk kan niet vergaan.

Prof. Dr. FRANS DAEL

Op 22 Oktober overleed de Leider in het Toesticht van Maria te Gent aan harteclaps, op grond van vaatkrampen in de ingewandsvaten.

Zware rusteloze arbeid had het weerstandvermogen van den Leider geknakt. De sedert maanden geleidelijk toenemende vaatkrampen eischten volledige rust, die niet kon worden genomen. Uitgeput stelde de Leider zich noodgedwongen onder geneeskundige behandeling op zaterdag 17 Oktober.

Het volledig klinisch onderzoek bevestigde nimmer de toestand van uitputting en zware ziekte.

Vrijdag namiddag 21 Oktober heeft zich een eerste aanval van harteclaps voorgedaan; dezen is bij li boven gekomen. Zaterdag morgen, 22 Oktober, was de toestand van het hart op hoopvolle wijze verbeterd. Zondag namiddag deed zich echter een nieuwe zwaardere hartkrisis voor, aan de welke de Leider om 10 uur 's avonds bezweke is.

Prof. Kamdael

J. Martens

Op Donderdag 22 Oktober 1942, om 10 uur 's avonds, overleed te Gent, Staf de Clercq, de Leider van de Eenheidsbeweging H.N.H., omringd door Mevrouw de Clercq, zijn artsen Prof. Dr. Frans Baels en Prof. Dr. A. Martens, door Mevrouw Meduwe Dr. Reimond Tollenaere, Goutleider H. J. Elias, Sekretaris-Generaal Dr. G. Romsée, Kommandant-Generaal J. Vansteelandt, Algemeen Sekretaris E. van den Berghe en Kabinetssekretaris Dr. Gaston Stuyck.

Zijn laatste woorden waren: "Ik heb voor mijn volk gedaan al wat ik kon. De Heer weze mij genadig".

De Raad van Leiding
der Eenheidsbeweging
H. N. H.



UITVAART IN DEN HERFST . . .

Een stemmingsbericht.

Omhuld door het zware grijs der herfstwolken, groeten de torens der oude vechtstad Gent voor het laatst het stoffelijk overschot van den Leider der Eenheidsbeweging, STAF DE CLERCQ.

In hun grauwe schaduw beweegt zich de rouwstoet der getrouwen die den Leider tot aan de stadswallen der Arteveldestad uitgeleide doen. Het is de door volkschen rouw gewijden opmarsch der duizenden die

gelooven in het levenswerk van den gevallen Heraut en in de Germaansche oerkracht van het teeken : « den bronzen ring en de delta », die de zware eikenhouten kist van den grooten Doode sieren.

Als een dam van volksche trouwe en weerbaarheid staan langsheen straten en pleinen, stadsgrachten en lanen de scharen opgesteld van hen die uit de binnenstad of de voorsteden, de Universiteitswijk of de donkere achterbuurtstegen, de handelswijken of de omgeving der weverijen zijn opgekomen. Als bij een eedgebaar groeten zij met gestrekten arm het stoffelijk overschot van den Leider.

Wie aan den rand van de stad dezen rouwstoet in oogenschouw neemt is er getuige van het « grauwe burchten- en toren geweld » dat te Gent de uitvaart van den Leider bevangen houdt.

Grootsch tegen een hemel van lichtend grijs staan er de granieten wachters te staren naar het trage voortschrijden der volksscharen, bedwongen door den donkeren slag der landsknechtstrommen en het gedempte kloppen der motorfietsen, bereden door de D.M.-Z.B.-soldaten van den Leider.

Het is de uitvaart, waardig van de stad van het « Belfort met den gouden Draak » en het « Duivelssteen », van de stad van Artevelde, Hyoens en Sneyssens.

Het is de uitvaart ingedamd door het harde staal van helm en geweer der Vlaamsche Wachters, door het lentegroen der Blauwvoetvendels, door het gestrengte zwart der D.M.S., V.N.V.V., D.M.-Z.B. en Partijuniformen alsmede door het eere-grauw der kameraden van het Oostfront.

Het is de zwijgende treurstoet waarin alleen de gouden Leeuvenvlag en het Delta-vaandel op de kist van den dooden Leider, naast de oranje-blanje-bleu vaandels der Beweging de vlammen zijn die den opmarsch doorlaaien.

Het is het overweldigende, volksche afscheid van de stad van het « socialisme » die door den grooten socialen « Nationalist » geroepen werd haar nationalisme aan haar socialisme te smeden tot den bevrijdenden schakel in de nieuwe ordening van zijn volk...

Tusschen dit herboren Gent en het oude, adellijke Brussel, verbeidt in bronzen herfsttooi het heuvelende land met de kleine, boeren-Zondagsdorpen de laatste komst van den Leider.

Als een symbolisch gebaar waardoor de Volksche Bevrijder, ook in den dood, nog enkele wijlen onder zijn strijders wil vertoeven zal te Kwatrecht, te Aalst en te Assche een kort oponthoud worden gehouden. Te Kwatrecht zijn het de platte landslieden en de werklui, de boeren en de mannen uit het volk die voor de kerk in donkere, zwijgende rijen staan opgesteld en het stoffelijk overschot van den Leider opwachten. Bij den ingang van het dorp staan onder de gouden ritseling der herfst-boomen de vaandrigs met omfloerste banieren opgesteld.

Langzaam schrijden zij den praalwagen met den dooden Leider tegemoet en keeren terug tot vóór de opgestelde scharen.

Een oogenblik beheerscht een benardende stilte het gansche dorp waarin alleen de stap weerklinkt van den nationaal-socialistischen voorman die namens de kameraden een krans vast hecht aan den praalwagen. In de gewijde stilte van het Zondagmiddaguur gaat nu de rouwtocht in de richting van Aalst.

Tegen den wand van een oude schuur, in de deur-opening van een witgekalkt werkmanshuis of tegen den gevel van een landelijk boerenhof, staan hier en daar een oude boer, een vrouw met een kind op den arm of een eenvoudige werkman ontroerd toe te kijken naar den met bloemenkransen beladen rouwwagen en de lange rij blinkende zwarte heerenwagens die volgen...

Bij het binnenrijden van Aalst wachten de motorrenners der D.M.-Z.B. den rouwstoet op.

Op het oogenblik dat te Aalst de laffelijk neergeschoten Kommandant der Vlaamsche Fabriekswacht, Heerbanleider JEF PODEVIJN, in den doodstrijd zieltoegt, worden op het Marktplain de zwarte rouwfakkels ontstoken en rolt de praalwagen met den afgestorven Leider tusschen een dam van Z.B.-mannen tot voor het Stadhuis.

Zielshuiverend-diep weerklinken de tonen van het Prinselied, de woorden van Arrondissementsleider Dr. J. COENE en de afscheidsmelodie van het soldatenlied «Ik had een wapenmaker»...

Tegen een wand van zwart fluweel, doorstreept met wit-glanzend satijn, bloeit in het gulden herfstlicht het symbolische brons der kransen.

Als de rouwstoet de stadswallen van het landelijk stadje bereikt, rinkelt de uurrammel van den beiaard een kleine laatste afscheidsmelodie...

Midden het zware Brabantsche heuvelland volgt dan de laatste rouw-hulde van Assche.



Het vertrek te Gent

Als het doffe kloppen der motorfietsen der D.M.-Z.B. wordt vernomen, schrijdt over het gemeenteplein te Assche de jonge kranige Z.B.-man-burgemeester die een krans prachtige chrysanten in de richting van den aanrollenden rouwwagen draagt en samen met de opgestelde volgelingen van den afgestorven Leider den groet brengt.

Korte, zielsontroerende plechtigheden zijn het die slechts enkele oogenblikken duren, doch waarin de trouw vervat ligt van een gansche gouw. In stille wijding buigen de vaandels en verlaat de rouwwagen de Brabantsche strijdgemeente.

Achter heuvelen, bezaaid met zware eiken en trotsche heerenhoeven, rijzen aan den einder de orgel-torens van Sinter Goedele.

In deze door den Leider met «verbetenheid beminde stad» wachten hem zijn getrouwsten voor het Hoofdkwartier in de Wetstraat sinds uren op.

In vaste, vlamme trossen, omfloerst met den rouw, staan er de Delta- en Wolfsangelsvaandels opgesteld.

De eereplaats wordt ingenomen door de zwaar-verwonde kameraden uit het Legioen Vlaanderen en de Waffen S.S.

Links en rechts op de stoepen staan, naast een eere-afvaardiging vlaamsche kameraden uit het N.S.K.K., de eere-afgevaardigden der

verschillende formaties alsmede de duizenden partijleden en nieuwsgierigen.

Geëskorteerd door een gelegenheids-groep der Z.B.-Motorbrigade komt de lijkwagen de groote stadslanen langs gereden en zwenkt traag in de richting van het Hoofdkwartier.

Als geruischloos rolt de lijkwagen tot vóór de eere-wacht, enkel omlaaid door den stillen gloed der buigende vaandels en den herfst-glans der rouwkronen.

De wagen houdt stil.

Een paar korte bevelen weerklinken...

Door zes hoogere officieren der D.M.-Z.B. wordt de lijkist uit het binnenruim geheven en, gesierd met de Leeuwen- en Deltavlag, de rouwkapel binnengedragen.

Opgebaard in het Hoofdkwartier brengt hier « van man tot man, van Leider tot Leider » Dr. ELIAS, de opvolger van den grooten Doode, het eere-saluut.

Zwaar van zinnebeeldige beteekenis is de witte chrysanten ruiker die door Mevr. Tollenaere aan den voet van de katafalk wordt neergelegd.

Zwaar van zinnebeeldige beteekenis zijn de oogenblikken waarop hierna de ergst-verwonde kameraden, vereerd met het E.K., gedragen of gesteund door Z.B.-kameraden of Vlaamsche ziekenzusters met niet te verbergen tranen in de oogen een laatsten groet brengen aan den Leider wiens bevel zij « in eer en trouw » hebben uitgevoerd.

Zwaar van zinnebeeldige beteekenis zijn tevens de daarop volgende 48 uren, tijdens dewelke de hoogste gezagdragers uit binnen- en buitenland, naast den eenvoudigsten werkman of boer, de nederigste soldatenmoeder of den kleinsten Blauwvoetjongen het Hoofdkwartier betreden om het stoffelijk overschot van den Leider te komen groeten. Aan het einde dezer rouwhulde op het Hoofdkwartier daagt echter over Brussel de herfst-morgen waarop de Leider als geen « koning of prins, staatsminister of partijleider » ooit te voren, ten grave werd gedragen.

Ook hij die het levenswerk van den ontvallen Leider niet ter zijde staat en als gewoon toeschouwer deze ter aarde bestelling bijwoont, ondergaat onvoorwaardelijk het geheiligde huiveren bij het dreunen der omfloerste landsknechtstrommen, bij het aanschouwen dier honderden en honderden kransen alsmede bij het « bestormd worden » door den

volkschen machtswil en de volksche trouwe die opklinkt uit den tred van allen die voor en achter den lijkwagen opmarscheeren.

Wie vervolgens dien morgen midden den gothischen luister der Brusselsche Grootte Markt, in de schaduw van de aan den Leider geweigerde Sinter Goedele kathedraal, mede het gebed tot zielelavenis van den gevallen Heraut medeprevelt, beseft ten volle den eenigheidszin van het uur, waarop volgens het getuigenis van den nieuwen Leider, « de klokken van Sinter Goedele den triomf zullen luiden onzer volksche bevrijding »...

Zoo brengt een volk in de adellijke hoofdstad van het oude, hertogelijke Brabant ten overstaan van den afgestorven Leider en zijn opvolger het getuigenis van zijn onfnuikbaren wil tot Grootheid en Recht.

Als een hoogste getuigenis van waarachtigen volkschen adel staat echter, na deze vorstelijke uitvaart te Brussel, de kleine landelijke plechtigheid der teraardebestelling te Kester.

Insteede van de zware, bronzen klokken van Sinter Goedele klept hier de kleine landelijke klok de zuivere doodenkantië voor den « grooten Payot uit het kleine Brabantsche dorp ».

Insteede van de vierstemmige choralen aangeheven onder de gotische kathedraalgewelven van Goedele, klinkt hier in aangrijpende volheid Rodenbachs « God onze Heer » op de zielsbewogen muziek van Jef Van Hoof.

Hier staan rond dit landelijke graf, naast hem die werd geroepen « het Levenswerk van den grooten doode » te volbrengen, de besten en de getrouwsten onder de vrienden en volgelingen van den afgestorven Leider : de hoogste gezagdrager naast de eenvoudige soldaat, de Sekretaris-Generaal naast den Legioenman, de oude aktivistische voor- kamper naast den kleinen Blauwvoetjongen, de sterke soldatenvrouw naast het weenende D.M.S.-meisje...

Zoo staan zij allen in de grauwe herfst-schaduw van deze kleine landelijke kerk, in de nabijheid van de golvende Kesterheide van waarop de Leider de « Levensboodschap » over zijn volk uitdroeg en begrijpen, als de eiken kist met het bronzen Delta-kenteeken in den zwaren Brabantschen grond wordt neergelaten, dat alleen zulke dooden eeuwig leven in den gloed der vaandels en in de ijzeren cadans der opmarscheerende soldaten.

BERT PELEMAN.

M = 11



De tocht door Gent

aan mijn LEIDER en mijn VRIEND

*Wij heffen hart en handen
Voor 't heil d'ér Nederlanden,
en zwoeren vast den eed
tot doodsbeproefde trouwe
Wilhelmus van Nassauwe,
met U te staan gereed.*

(Verschaeve)

Hoe moet ik over U schrijven, met wien ik den jarenlang, vaak uitzichtlozen kamp gestreden heb, en die ons nu ontvallen zijn, gij Leider van ons Volk, in strijd en offer groter dan wij allen, in wijsheid en in moed de eerste. Te Gent, de roode revolutiestad, waar Artevelde vermoord werd, en de volksche strijd in felste bewogenheid steeds oplaaide, zijt gij tot den Heer gegaan, geliefde Leider.

In Oktober '40 ontviel ons Spruytte.

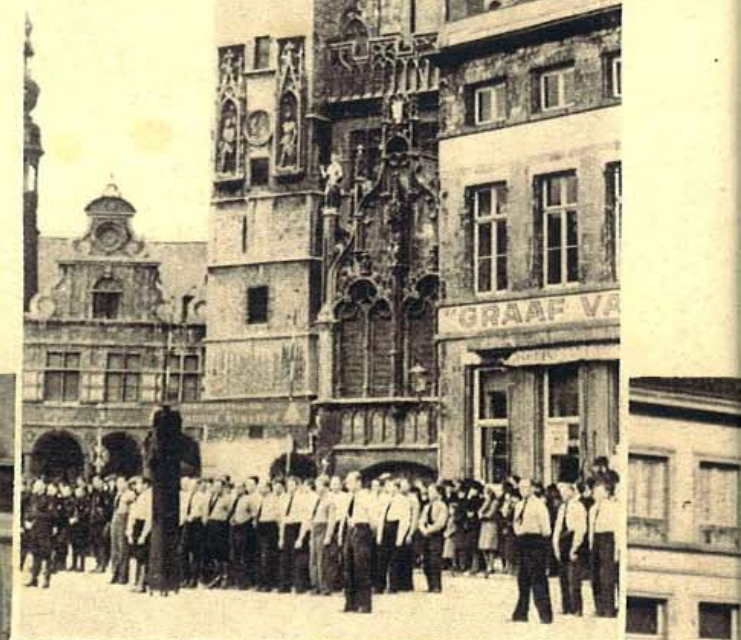
In Januari '42 Tollenaere.
Nu ontvalt Gij ons.

Hoe moeten wij verstaan de vele noodlotsslagen, die dit gekwelde volk steeds treffen in het felste van den strijd, waar de nood zoo groot en prangend is.

Hoe zal die mare verslagenheid brengen aan het Oostfront bij onze mannen. Gij die hun hoop, hun Vertrouwen, hun Geloof en hun Liefde waart.

Artevelde, Oranje, de Clercq.
De twee eersten vermoord...

De doortocht te Aalst.





Maar hoevelen in Vlaanderen mogen zich op de borst kloppen bij den dood van Staf de Clercq. Wij waren bij U tijdens den 4 uur langen doodstrijd, toen ge uit uw bezwijming af en toe weer bewust werd, en hard en sterk ons allen aankeekt, moedig zooals in het heele leven. Anderen zullen Uw leven beschrijven, Uw betekenis in den strijd, Uw gaven, Uw eindelooze verdiensten, Uw offer en Uw strijd. Doch mij is Uw dood nog te nabij.

Mijn Leider, Uw laatste beslissingen waren Militiebeslissingen. Gij leerdet ons het enorme belang van de militie. Zij lag U het nauwste aan het hart. Gij wist dat de grootste trouw de soldatentrouw is, en dat gij meer dan waar ook door de Militie geliefd waart.

Wij stonden met U „gereed”.

Uw dood heiligt opnieuw den strijd voor het heil der Nederlanden.

Onze droefheid is mateloos.

Mevrouw de Clercq, de D.M./Z.B. deelt in Uw diepe smart; het moge God believen U de noodige sterkte te geven om uw zware lijden te dragen.

Wij staan naast en bij U.

J. VANSTEENLAND
Kommandant-Generaal
der Dietsche Militie

DE LEIDER IS NIET MEER

Mijn Leider !

Er is nog nooit door het levende Vlaanderen zulk een schok gegaan als bij Uw overlijden. De boer in Veurne-Ambacht, de mijnwerker in de Limburgsche Kempen, de taalgrenskamper, de kustbewoner die tegen de zee strijdt, het gewezen proletariaat dat te Gent de volksgemeenschap terugvond, het arme mensche uit de heidestreek dat van armoe nog dreigt te vergaan, het nieuwe hoogstudentengeslacht dat, om den Leider geschaard, niet meer met een leege uitbundigheid praat en belooft, maar in den kamp staat met en in het volk, de sekretaris-generaal die op bevel van den Leider een ondankbare taak verbeterd vervult, de sjouwende dokker aan de Antwerpsche haven, de burgemeester in het kleinste dorpje die iederen dag bewijst een nationaalsocialist te zijn van de daad, de kleinhandelaar die door de aktie van den Leider geleerd heeft dat hij niet de „kruidenier” moet zijn maar dat hij behoort tot het „kruim der natie”, heel het volk in Vlaanderen, in Brabant, in Antwerpen, in Limburg heeft den arbeid gestaakt om hulde te brengen aan Uw grootmenschelijkheid en Uw gevestigd gezag.

Mijn Leider !

Wie reeds Donderdagavond de treurige mare vernam, heeft den slaap niet gevonden. En door het leven geharde soldaten uit Uw leger, die nog nooit hadden geweend, hadden nu niet de kracht hun tranen te weerhouden. Gij zijt de eenige, mijn Leider, die voor ons volk het recht hebt veroverd zichzelf te rekenen tot de overwinnaars in dezen oorlog. Gij hebt in het gemobiliseerde leger het Germaansch verzet georganiseerd. Gij hebt door Uw trouw en de gaafheid van Uw verleden het recht veroverd de jonge kracht van dit volk het levensoffer te vragen voor de grootheid en de vrijheid der Nederlanden. Dat recht had in deze omstandigheden niemand anders.

Mijn Leider !

Uw volk zal U vorstelijk begraven, maar dit geslacht zal door Uw woord, door Uw blik begeesterd blijven en te eeuwigden dage zal Uw naam in gouden letters prijken in ieder boek dat over onze herwording schrijft, als de naam





De aankomst te Brussel.

van den heiligen held, die niet faalde en die, vóór de overwinning kwam, met zekerheid overwon.

Mijn Leider !

De jeugd treedt aan in gesloten gelid en groet Uw lijk, den stoeren, scherpen blik in de toekomst. Zij weet dat haar taak zich hiertoe beperkt : in ieder geslacht één jongen man te geven aan ons volk die Uw adel nabij komt.

Wij houden zee !

De Leider leeft eeuwig !

Dr. EDG. LEHEMBRE
Dietsch Jeugtleider



HET V. N. V. VERLIEST ZIJN LEIDER

TOEN wij op 16 September l.l. het geluk hadden onzen Leider te huldigen, naar aanleiding van zijn 58^e verjaardag, konden wij niet vermoeden dat hij ons enkele weken later voor goed zou verlaten. Wij hadden hem zoo recht hartelijk «nog vele jaren» toegewenscht. Wij hadden er met fierheid op gewezen, dat wij hem 23 jaar geleden reeds, bij den aanvang van onzen kamp, op denzelfden strijdpost gevonden hadden, waarop hij op dit oogenblik nog stond, zoodat hij door heel zijn schoon, maar hard en zwaar kampersleven, één klare, reïne, rechte baan getrokken had, in dienst van zijn volk.

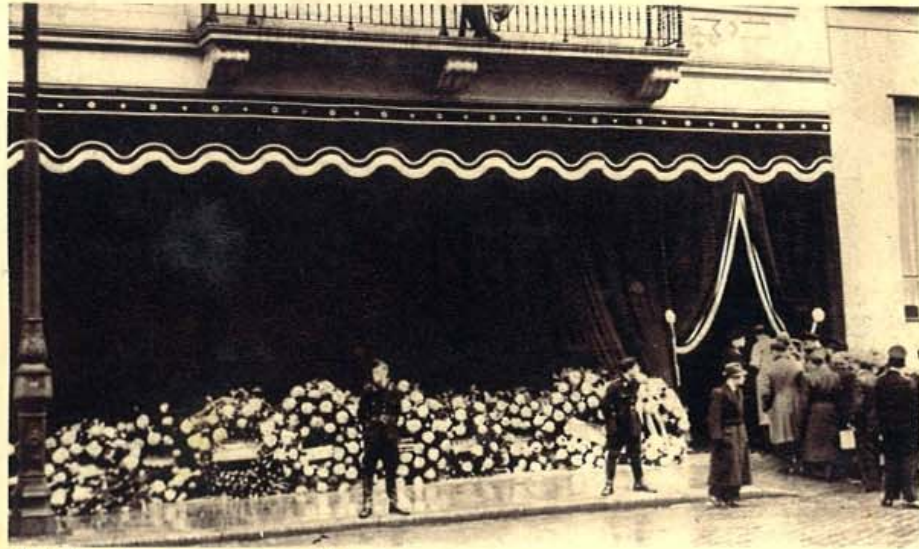
Hij zag er toen zoo flink en frisch uit en de diepe blijken van genegenheid maakten hem gelukkig.

Nu is het allerergste gebeurd. Nu is het duistere noodlot over ons gekomen, en dit op het meest tragische moment van onzen strijd. Wij hadden hem nog zoo noodig, want hij was een vader en een leider. Hij



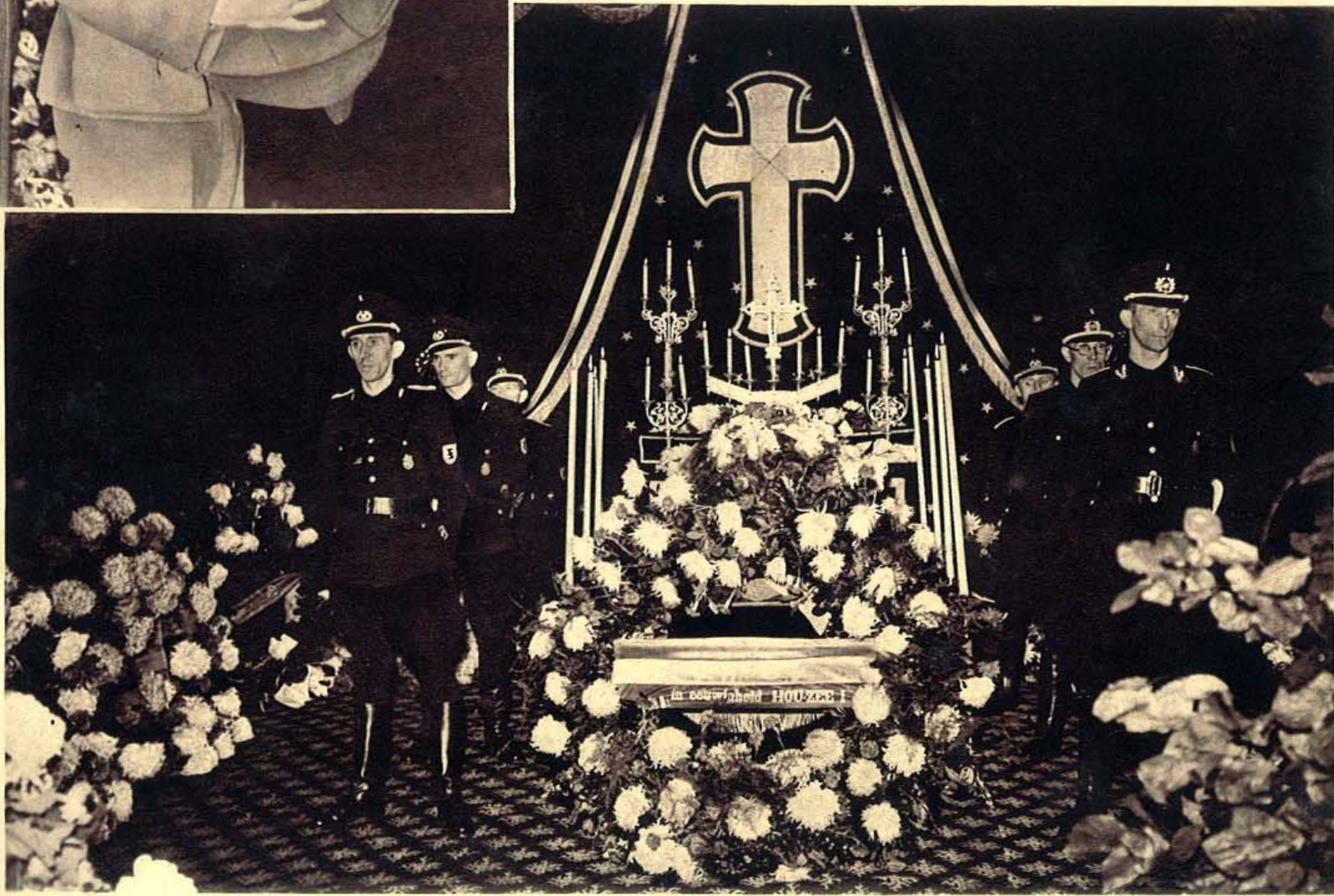
Vóór het Hoofdkwartier V. N. V.





Hulde der Legioensoldaten.

De rouwkapel.



ging ons vóór in alles, in offer en in liefde, in moed en dienstvaardigheid, en bij iedere daad kwam steeds meer en meer zijn schoone menselijke ziel op het voorplan.

Hij was een vader, omdat hij goed was en de nooden begreep, omdat hij, buiten zijn scherp geest, een teeder hart bezat en niemand ongetroost van hem wegging. Hij leidde met liefde, omdat alleen liefde hem dwong tot de daad. Al zijn daden waren doordeesemd van liefde tot zijn volk. Voor dit volk brak hij zijn gezondheid en offerde hij zijn laatste krachten.

Ook voor onze V.N.V.V.-organisatie was hij ten zeerste bezorgd, omdat hij wist welke rol van betekenis de vrouw, de moeder in het leven van een volk speelt. Hij was bekommerd om de afdeeling der Jonge Vrouwen en bezorgd om de moeders en de gezondheid onzer kinderen.

Daarom was het hem een vreugde, wanneer het V.N.V.V. krachtadig de beslissing nam aan den uitbouw van het sociale leven mede te arbeiden. Hij kon soms naar de werking van verschillende gewesten vragen en was kinderlijk blij, wanneer hij iedere maand het steeds stijgende aantal nieuwe toetredingen vernam.

Hij is niet meer ! Een schoon mensch ging tot zijn Schepper terug. Hij gaf

alles aan zijn volk, zijn goed, zijn gezondheid, zijn leven.

Nu zal het volk en zullen onze vrouwen met dubbelen moed en in herinnering aan hem, die onze Leider en onze vader was, met verbeterden smart maar verdubbelde kracht zijn werk voltooien, omdat de taak die hij ons gaf MOET voltooid worden.

O. MARECHAL

O. MARECHAL
Algemeene Leidster
van het Vlaamsch Nationaal
Vrouwenverbond.

DE VROUWELIJKE JEUGD BËTREURT HAAR LEIDER

GODS wil is ondoorgrondelijk...
U dien we allen liefhadden als Leider, als Vader van dit zoo om zijn toekomst worstelende Volk...
U, wien dit Volk noodig had om het te leiden — boven zijn kleinheid en verdeeldheid heen — in diepbeproefde trouwe aan zijn wezen naar de lichtende toekomst...
U gaat zoo plotseling van ons heen.
De dood is over U heengekomen, heeft U de rust gebracht, maar laat een volk vertwijfeld achter, op een oogenblik dat het U zoo noodig had.
In ons hart is een schrijnende smart om het heengaan van U, dien we persoonlijk zoo zeer leerden waardeeren, en een vliemende pijn om het verlies, dat heel ons volk treft.
Mijn Leider, wij hebben U bewonderd, en als kind liefgehad. Uw leven schitterde voor ons. Boven laster en onbegrip steeg Uw gestalte « onschendbaar ». Het slijk kon U niet raken !



Gouwleider Dr. Timmermans en Mevr. Tollenaere brengen de hulde van het kampende Vlaanderen.



M15

Wij kenden Uwe kwaal... maar dat het einde zoo vlug komen zou, dat hebben wij nooit kunnen gelooven, omdat we wisten dat U leven moest tot onze worsteling voorbij was en, nu dit einde toch kwam, valt het ons zwaar de werkelijkheid van Uw heengaan te aanvaarden. 't Mocht niet zijn en toch is het zoo.

Honderden herinneringen bestormen ons: een glimlach was het laatste en daarnaast een leven dat slechts één stijgende lijn heeft gevolgd: de lijn van volksche trouwe. Om dit ideaal zijt gij gevallen. Worsteling, strijd, werk dag en nacht, dit moest U 't leven kosten: Uw hart behoefde immers rust. Dit is de naakte werkelijkheid.

Ons volk is wreed. Den schoonsten jongen van zijn jeugd heeft het aan het Oostfront geëischt om te kunnen leven.

Nu heeft het ook het offer van Uw leven gevergd!

Dit volk kan niet ondankbaar wezen. Het zal leven en Uw droom werkelijkheid maken.

In diepbeproefde trouwe aan U, Mijn Leider, aan Uw opvolger Leider Dr. Elias zal de vrouwelijke jeugd haar taak vervullen!

Uw stralend voorbeeld leide ons. Mijn Leider, die de eeuwige rust zijt ingegaan.

Jetje Claessens

JETJE CLAESSENS
Leidster der Dietsche Meisjesscharen





Zijn laatste tocht. Vertrek uit het Hoofdkwartier.

DE LEIDER, EEN VADER VOOR ZIJN VOLK

VLAANDEREN verloor STAF DE CLERCQ, Vlaanderen verloor een man : een man, een volkschen mensch, zuiver en trouw. Hij had zichzelf geheel aan zijn volk weggeschonken. Hij goochelde niet met woorden, zocht geen eerbewijzen, hengelde niet naar een loon. Hij was een gebondene, een door zijn doel gedrevene : hij die het volk vóór-ging werd geheel door het volk voort-gestuwd. Hij, de door ziekte onder-mijnde, droeg den zwaren last van zijn heerlijke roeping : zijn volk uit de ver-nedering te redden en naar groote bestemmingen aan te voeren. Hij leefde voor de vrijheid en de welvaart van zijn volksgenooten, en voor niets anders. Het lot van zijn volk was zijn lot geworden. de Clercq was een man, een volksche mensch, daarom had het volksche Vlaanderen hem lief !

Hij ging geheel in zijn zending op, en in niets anders ! Kort en koen klonken zijn bevelen, niet luidruchtig, niet aan-matigend, evenredig aan elken nood ; in tucht gegeven werden zij in tucht opgevolgd. Voor muiters en verraders ongenadig, schonk hij zijn hart onver-



deeld aan de getrouwen. De eersten waren vijanden des volks ; de anderen de reden zelf van zijn bestaan. Ook, en vooral wellicht, de minste man uit het volk. Hij was eenvoudig en minde de eenvoudigen. Hoe hoog zijn leiderschap hem boven het volk verhief, hoe groot ook de macht die het hem verleende, hij had, in zijn waardigheid, niets van den verwaande, niets van den hoogmoedige. Rond hem was stilte, de stilte, die den trouwhartige eigen is : de stilte van de dappere en oprechte daad. Al-tijd bleef hij het beeld van den bodem-verbonden mensch, die niets dan ver-trouwen inboezemt. Staf DE CLERCQ was loutere volksche adel.

En hij was groot. Hij riep de jongeren op ten kamp, en zij gingen voor hem in het vuur, in den dood. Een man, die zoiets vermag, rijst boven het gewone uit. Hij die dergelijke krachten oproepen kan, is zelf een groote kracht. De rouw, die het strijdende Vlaanderen treft, heeft niets kunstmatigs, niets bevolens. Deze slag valt onvoorziens, is daarom des te smartelijker. Doch de dood verheft de afgestorvenen in hun ware gedaante : eerst in den dood erkennen wij het ware gelaat van een mensch. En nu weten wij dat Staf DE CLERCQ was, wat alleen zeer weinige leiders worden voor hun volk : een vader !

Ferdinand VERCNOCKE.



EEN EERLIJK, DAPPER MAN.

OVER het donkere Herfstland gaat de ontstellende mare van het overlijden van den Leider van het V.N.V., den trouwen en koenen kamper sinds jaren voor het heil van ons volk, Staf de Clercq. Verslagenheid heerscht in de harten van duizenden trouwe strijdgenooten in den lande; verslagenheid zàl heerschen in de harten der duizenden die van hem de trouw aan het volk zoo goed hebben geleerd en gehoor gaven aan zijn oproep om voor het behoud van dit goed, binnen het kader onzer eeuwenoude Europeesche beschaving, met de wapens in de vuist hun man te staan. De dappere soldaten van het Vlaamsch Legioen en de Wapen-~~H~~, de duizenden koene mannen uit het N.S.K.K., die als volksche strijders door de Clercq werden gevormd, zullen de tanden opeenklemmen en met zijn beeld, alsmede met het beeld van dien anderen grooten doode uit de Beweging, Dr. Reimond Tollenaere, vóór oogen, vastberadener dan ooit hun zware soldatentaak vervullen.

Zoo zal in deze dagen de herinnering aan den trouwen, moedigen voorman **lèven** van in het heerlijke Payottenland, waar de Clercq zooveel honderden harten aan zich wist te verbinden, tot aan het verre front in Rusland, en allen, die den Vlaamschen voorman hebben gekend, zullen bij zichzelf hetzelfde denken wat eens een dichter onder ons in een ontroerend vers over zijn vader neerschreef:

Hij had den zwaren last op zich geladen
een eerlijk man te zijn in woord en daad.

Boven den haat der vijanden, boven den spot der kleinen, die niet begrijpen dat een mensch zijn goed en leven inzet voor iets anders dan zijn persoonlijk voordeel, rijst onaantastbaar de eerlijkheid van de Clercq in zijn streven en vechten om voor ons volk in het Dietsche Zuiden al datgene te veroveren dat dit volk

1. N.S.J.V.-trommelaars openen den optocht 2. De standaard der D.M.-Z.B.
3. De Vlaamsche Wacht 4. De N.S.J.V. 5. De vaandels der Beweging



n 17-

zal moeten toelaten te leven in de gaafheid zijner natuur, zoals God zelf het gewild heeft, en de bestemming te vervullen die voor dit volk is weggelegd. Een man ging van ons heen, die van in zijn jeugd begrepen had dat het welzijn der gemeenschap gaat boven het welzijn van den enkeling, en die al zijn daden richtte naar deze hooge, manlijke overtuiging. de Clercq heeft voor ons volk gewroet zoals wellicht geen andere voor dit volk gewroet heeft. Hij heeft als Leider eener groote volksbeweging de verantwoordelijkheid op zich genomen, waarvan de diepte en de zwaarte alleen begrepen kan worden door hen die weten wat leiderschap beteekent, wat het medebrengt, aan lasten en zorgen, wat het vraagt uur aan uur van de zuiverste, de diepste krachten binnen in den mensch.

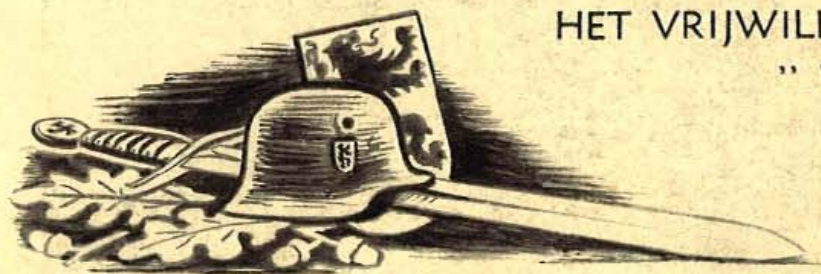
Nog klinken ons in de ooren de woorden van Staf de Clercq, waaraan wij onlangs op zijn verjaardag herinnerd werden : « Alleen de welvaart van mijn volk heeft mij gedreven ». De woorden waarmee hij afscheid van het leven nam, zoo vernemen we thans, luiden : « Ik heb voor mijn volk al gedaan wat ik kon, de Heer weze mij genadig. Ik wensch in Kester begraven te worden ».

In Kester ! Te midden van het heerlijkste, Brabantsche landschap, zijn landschap, wil hij dat zijn lichaam ruste, te midden van zijn beminde volk. Van Kester uit is jaar aan jaar de roep tot strijdvaardigheid uit den mond van de Clercq tot zijn volk uitgegaan. Van Kester uit zal zijn gedachtenis over ons volk blijven stralen. Wij, die achter blijven, richten ons op aan die gedachtenis om te voleinden wat de Clercq ondernam. Zijn trouwe, stoere gestalte licht ons voor op den weg naar de heerlijke toekomst, waarvoor hij alles gegeven heeft wat een mensch, wat een man, te geven vermag.

Wies MOENS.

6. De Vrijwillige Arbeidsdienst voor Vlaanderen 7. De Vrouwelijke Vrijwillige Arbeidsdienst 8. Het Hulpkorps 9. De V.N.V. studenten 10. De D.M.S.





HET VRIJWILLIGERS LEGIOEN
" VLAANDEREN "
GETUIGT :

Het **W** Vrijwilligers Legioen „Vlaanderen” heeft met leed-
wezen het plotselinge afsterven van den Leider van het V.N.V.
vernomen.

Het Legioen is zich bewust van de verdienste, welke de Leider
ten overstaan van het Legioen verworven heeft. In trouw
gedenkt het Legioen, dat reeds sedert één jaar in harden kamp
tegen den bolsjewistischen wereldvijand staat, den Man, wiens
naam voor altijd met het Vrijwilligers Legioen " Vlaanderen "
zal verbonden blijven.

SCHELLONG

Kommandeur der **W** Legion Flandern.







aan mijn frontmaker...

MIJN LEIDER,

Als trouwe soldaat van Uw beweging en van Uw leiderschap breng ik U den laatsten groet. Ik zie voor mij, op dit oogenblik, Uw eerlijk gelaat met den open blik en ik zie Uw handgroet en ik hoor Uw „Hou Zee”.

Mijn Leider, voor de laatste maal „Hou Zee”.

Ge zijt mijn frontmaker geweest in een tijd, toen wij geloofden, dat het offer van onze gevallen kameraden en ons eigen offer de zelfstandigheid voor Vlaanderen zou veroverd hebben. Het mocht niet zijn !

Dan hebt gij, trouwe en miskende in de oogenblikken van ontreddeering, degenen samengebracht, die het geloof niet verloren hadden. En die zijn trouw rondom U gebleven : want de kern van Uw beweging bestaat uit diegenen, die sedert jaren den strijd voeren, uit frontsoldaten, uit beproefde van vele jaren, uit diegenen die het offer brachten in een bijzonder moeilijken tijd en nooit belooning hebben verwacht. Dit is onze sterkte, dit was Uwe kracht : de trouw van Uw soldaten is beproefde trouw, trouw van jaren, geen slagwoord van het oogenblik.

En deze trouw, mijn Leider, bewaren wij voor de beweging, die gij hebt verpersoonlijkt en voor den strijd waarin gij ons hebt aangevoerd. Met uw beeld voor oogen veroveren wij ons een nieuw vaderland.

En die trouw die wij U toedroegen, dragen wij over op hem, die Uw plaats zal innemen. Wij volgen hem, zoals wij U volgden : zonder discussie, onvoorwaardelijk tot het einde.

Eens komt de dag, waarop Uw levenstaak wordt bekroond, eens komt die dag. Uw geest blijve in dezen uiteindelijke strijd over ons. Uw geest van trouw, van standvastige edelmoedigheid, van onbaatzuchtigheid, van onberekende offervaardigheid.

Mijn Leider : „Hou Zee !”

Dr. FILIP DE PILLECIJN.



ROUWHULDE DOOR Dr. ELIAS DE OPVOLGER VAN STAF DE CLERCO

*Uitgesproken tijdens de plechtigheid
op de Grootte Markt te Brussel.*



MIJN LEIDER,

Voor de laatste maal staan Uw getrouwen, hier, op deze historische plaats van Dietsche grootheid, rond U geschaard. Met duizenden zijn zij uit alle gouwen van Vlaanderen toegestroomd om U getuigenis af te leggen van hun trouw en van hun liefde. Uw leven is geweest de synthese van datgene wat zij allen



wilden dat de Beweging zou zijn: strijdvaardig, eerlijk en trouw. Uw leven was strijdvaardigheid. Geboren op de taalgrens, uit Vlaamschen stam, sprak in U vanaf Uw jeugd de stem van het bloed en weerklonk de roep van onzen bodem. Gij hebt geleefd als Vlaming, als Nederlander en als Germaan. Gij hebt er voor gevochten tegen diegenen die eigen taal en eigen wezen verloochenden voor de schijn-grootheid van het vreemde: uw kamp op de taalgrens, uw kamp aan het front, uw kamp in het parlement,



van ons Volk, hoog oplaiend in het morgengloren van den komenden dag der bevrijding. Om deze taak te volbrengen hebt gij sedert meer dan zeven jaren dag in, dag uit geworsteld tegen uw krank lijf. Uw onverzettelijke wil heeft het gedwongen U te dragen midden in het gewoel, en indien Gij jaren te vroeg zijt gestorven, dan is het omdat Gij in deze jaren dubbel hebt geleefd om dubbele last te kunnen torsen. Uw leven was eerlijkheid. In al de laagheid van de parlementaire politiek, in al de kleinheid van ons menschelijk begeeren en handelen, is nooit iemand er in geslaagd Uw naam te bezoedelen. Het slijk dat werd gewor-



uw kamp in het V.N.V., zijn daar om van U te getuigen. Gij hebt gevochten om de ziel van uw volk zelve; de geschiedenis van de tien laatste jaren in onzen nationalen strijd staat in het teeken van uw naam, in het teeken van wat gij hebt liefgehad. Dat uw volgelingen op dit oogenblik met duizenden aanwezig zijn, bewijst hoe diep Gij naar hun hart en hun gemoed hebt gegrepen, hoe zij samen met U hebben geleefd en geloofd, hoe Gij de fakkeldrager zijt geworden die hen vooropging, lichtend in de duisternis



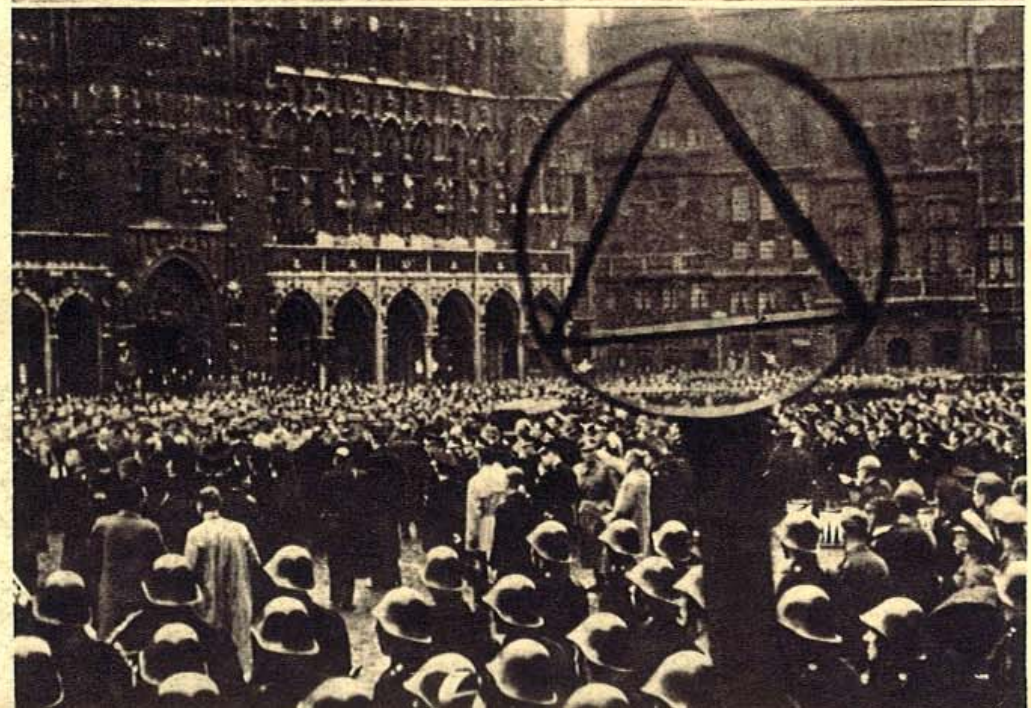
pen viel terug op het hoofd van diegenen die meenden U te treffen. Geen mensch heeft er ooit kunnen aan twifelen dat wat Gij gezegd en gedaan hebt, steeds het gevolg was van een onbesproken onkreukbaarheid en van een oprechtheid die den eerbied afdwong van diegenen die nog zin hadden voor menschelijke grootheid en schoonheid.

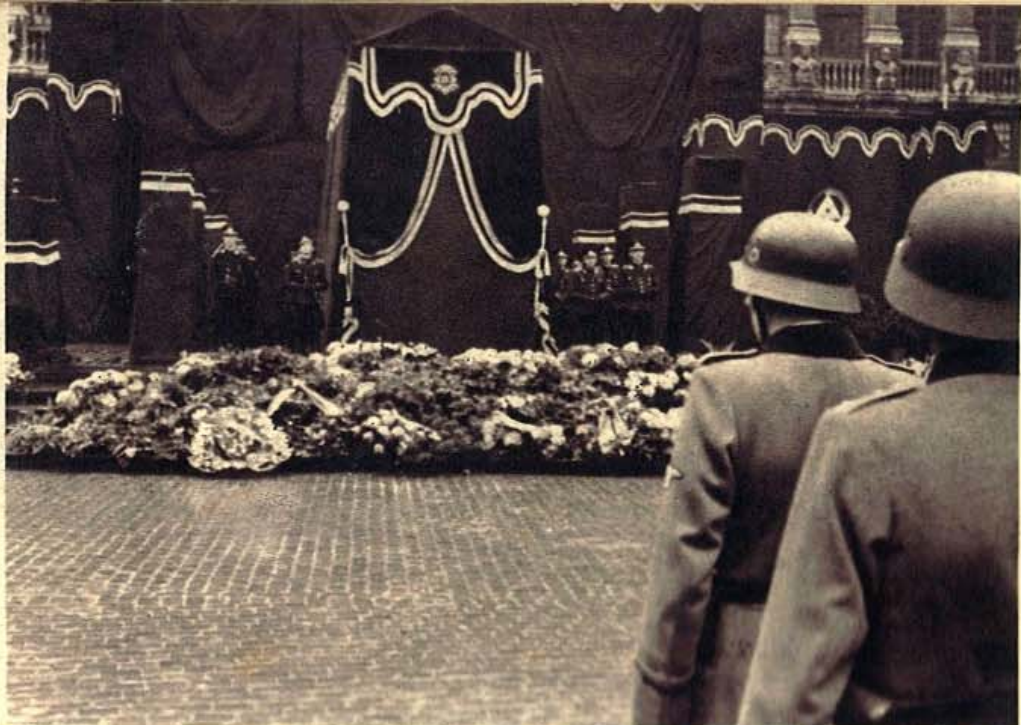
Uw leven was trouw! Trouw aan het gegeven woord.

Dit gebod heeft voor U zelf gegolden en hebt Gij opgelegd aan al diegenen die met U in de politiek of in het leven wilden handelen. Daardoor is het dat gij uw beweging hebt kunnen uitbouwen, daardoor is het dat uw strijdgenooten in werkelijkheid uw kameraden waren, daarom is het dat uw naaste medewerkers uw vrienden zijn geworden. Een vriendschap die, eenmaal gesloten, uitgroeide tot een onverbreekbare band die ons allen rond U samen hield in dagen van moeilijkheden en van twijfel.

Mijn Leider!

Negen jaar geleden, te midden verwarring en ontmoediging, hebt Gij de leiding van het V.N.V. op U genomen. Het was een harde en een zware taak. Zoo hard dat zij een stuk van uw

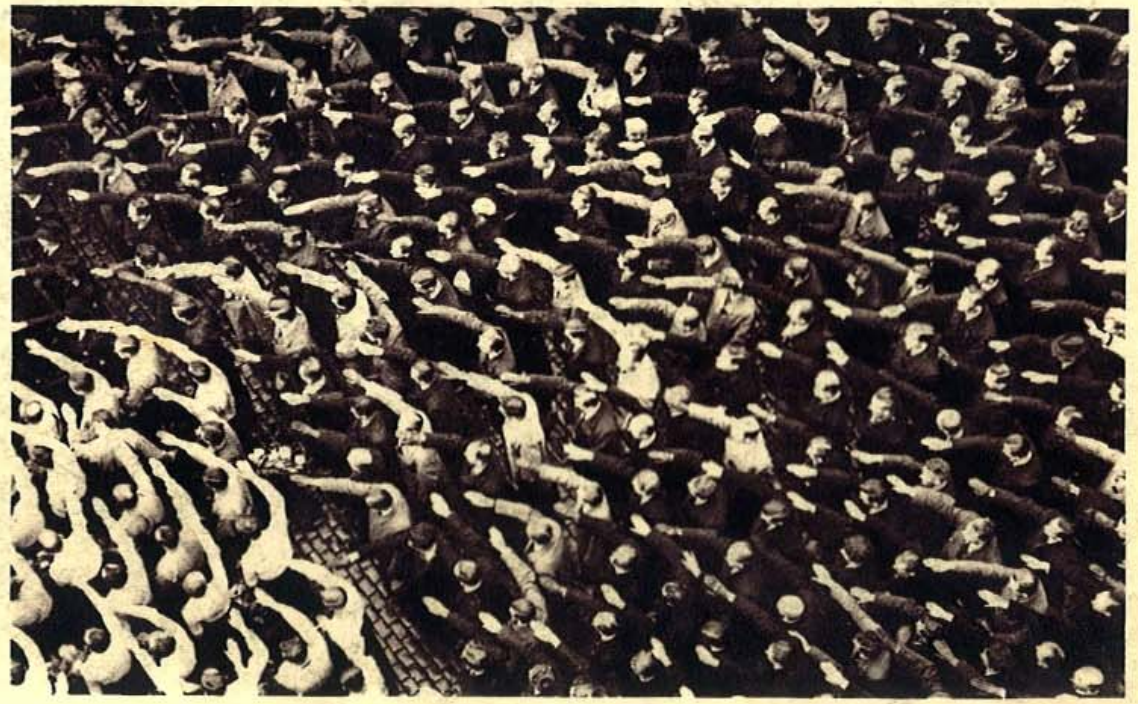




leven heeft gekost. Maar wat Gij opgebouwd hebt, het groeide gestadig en het werd iederen dag steviger. Zoo hebt Gij aan ons volk den onschatbaren dienst bewezen als Leider te kunnen bevelen aan de besten onder ons volk, op een oogenblik dat beslissend is voor de toekomst van Europa, voor de toekomst van onze Nederlanden die Gij zoo lief hebt gehad. Gij zijt niet te kort geschoten aan uw plicht. Het wachtwoord hebt Gij gegeven. Het wachtwoord waarvoor Reimond Tollenaere en zijn gesneuvelde kameraden met hun bloed getuigden op het Oostfront, waarvoor Jef Podevijn getuigde met zijn bloed op het thuisfront, dit wachtwoord dat door ons allen wordt overgenomen tot het einde toe.

Mijn Leider!

Uw getrouwen nemen afscheid van Uw stoffelijk omhulsel. Uw geest wordt door ons verder gedragen. De geschiedenis van ons Volk kan zonder U niet worden geschreven. Uw geest zal ons bezielen, uw gestalte zal voor ons oprijzen op den dag der overwinning, wanneer de klokken van Sinter Goedele over Vlaanderen zullen luiden en het Te Deum onzer vrijheid er zal worden gezongen.





ROUWHULDE DOOR Ir MUSSERT LEIDER VAN DE N. S. B.



*" Ik heb voor mijn volk
gedaan al wat ik kon ..*

Donderdag 22 Oktober 1942 overleed in den ouderdom van 58 jaren Staf de Clercq, de Leider der Eenheidsbeweging Vlaamsch Nationaal Verbond. Hij stierf in de oude en vermaarde hoofdstad van het gewest Vlaanderen, Gent ; zijn laatste woorden waren : „ Ik heb voor mijn Volk al gedaan wat ik kon. De Heer weze mij genadig. Ik wil in Kester begraven worden." Wie onzer denkt hierbij niet aan Willem de Zwijger, den Vader des Vaderlands? De groote Willem stierf in Delft op den 10den Juli 1584 en zijn laatste woorden waren : „ Mijn God heb medelijden met mij en mijn arme Volk." Drie en een halve eeuw liggen daartusschen, een paar honderd kilometer scheiden de twee oude Nederlandsche steden Delft en Gent en groot zal de verscheidenheid zijn geweest tusschen de beide onvermoeide strijders „ Wilhelmus van Nassauwe ben ik van Duitschen bloed " en den eenvoudigen dorpschoolmeester uit Vlaanderen Staf de Clercq. Grooter nog is de overeenkomst; beiden moesten zij leiding geven aan hun volk ; beiden leden en streden zij voor hun Volk tot op het laatste uur van hun leven en wendden zich tot God...

Bij het doorlezen van de levensbeschrijving van den Leider onzer zusterbeweging in Vlaanderen, Zuid-Brabant en Belgisch-Limburg kwam bij mij helder en sterk de martiale beeltenis van de Clercq naar voren, zoals ik hem op den Grebbeberg bij Rhenen, in het Utrechtsche, varende op de Leie in Vlaanderenland, loopende op de Groote Markt te Brussel, voordat in Mei 1940 de barrière geschoven werd tusschen België en Nederland. Hoe werden van 1934 af de beide volksche bewegingen, de N.S.B. in Nederland en het V.N.V. in België geliefd en gehaat, gedragen en vervolgd in zusterlijke saamenhoorigheid met het nationaal-socialisme en het fascisme, waar in Europa dan ook.

Alles wat democratisch was, alles wat kapitalistisch en marxistisch, humanistisch en liberaal was, vervolgde het Vlaamsch Nationaal Verbond in België evenzeer als de N.S.B. in Nederland. Beide keerden zich tegen den Engelschen invloed; maar op één punt had het V.N.V. het zwaarder dan de N.S.B., n.l. op het punt van de weerstreving van den Franschen invloed. Zonder twijfel zullen de nationaal-socialisten van Germaanschen bloede in den Elzas vóór 1940 een harden strijd gehad hebben om zich te handhaven; hun strijd is het, die het best vergeleken kan worden met dien van Staf de Clercq en de zijnen in België, dat toch in zooveel opzichten misbruikt werd als voorpost van Frankrijk in Noordelijke richting. Het Vlaamsch Nationaal Verbond onder Staf de Clercq was de Zuid-Westelijke strijdformatie aan de grens van Germanje. Geen wonder dan ook, dat in de oorlogsdagen alles wat volksvreemd was zich keerde tegen het V.N.V., tegen den verantwoordelijken man Staf de Clercq, tegen den held en martelaar van Vlaanderen, Borms. Zij zijn dien tijd doorgekomen zonder vermoord te worden en konden dus van geluk spreken. Hoopvol hebben zij de toekomst aanschouwd. Zij herinnerden zich zonder twijfel de jaren van 1914 tot 1918 toen de Duitschers het land bevrijdden van Franschen en Engelschen druk. Door het verliezen van den oorlog door Duitschland werden zij mede het slachtoffer; Borms het meest, omdat hij toenmaals de meest verantwoordelijke was. Wederom kwam de Europeesche worsteling, nu in Mei 1940, wederom werden Frankrijk en Engeland uit België verdreven, wederom kwam hulp van het Deutsche broedervolk tegen Fransche overheersching. Het Vlaamsch Nationaal Verbond was uiteraard aangewezen te zijn een stuk van het Nieuwe Europa, vertegenwoordiger van de solidariteit van nationaal-socialisten en fascisten in gansch Europa. Deze solidariteit begon in 1935, toen de Volkenbond het fascistische Italië wilde vernietigen en ontwikkelde zich van dien datum af in ieder volk, niettegenstaande verdachtmaking en vervolging vanuit eigen volk en vanuit den vreemde. Staf de Clercq heeft zijn taak verricht in het moeilijkste en meest belaagde stuk van het door Germanen bewoonde deel van Europa, onder de zwaarste omstandigheden. Hij heeft het opkomen van de zon nog mogen aanschouwen, zij het niet in de heldere, volle pracht, klaar en stralend zoals hij zonder

twijfel zal hebben gehoopt, maar omsluierd en omringd door zware dreigende wolken. Zijn geloof in den stralenden dag, die eens komen moet, voor ons allen, wanneer het rechtvaardig en solidair Europa gegrond wordt na dit ons allen drukkend oorlogstijdperk, zal hij hebben behouden. Hij is in het harnas gestorven; hij zal niet vergeten worden, noch beneden, noch boven den Moerdijk, noch Westelijk, noch Oostelijk van de Maas. Wij, leden der N.S.B., brengen hem onze eerbiedige hulde voor de ontzaglijk vele moeilijkheden en zorgen, die hij in zijn leven van strijd gedragen heeft; wij gelooven dat zijn bede „De Heer weze mij genadig” in vervulling gegaan zal zijn en wij hopen en vertrouwen dat het Vlaamsch Nationaal Verbond onder zijn nieuwen Leider, Dr. Elias, zal voortgaan te werken in zijn geest.

Het lichamelijke hart van Staf de Clercq heeft opgehouden te kloppen; zijn geest zal blijven bezielen het Vlaamsch Nationaal Verbond in zijn moeilijken strijd; het hart van Vlaanderenland zal nimmer ophouden te kloppen, zoolang één Vlaming leeft.

MUSSERT.



De Raad van Leiding van het V. N. V. en de Sekretarissen -Generaal V. Leemans en G. Romsée.



De Duitsche, Nederlandsche en Italiaansche afvaardigingen, o.m. President Reeder en 44-Brigadeführer Jungclaus.

ONZE TROUW WEZE ONZE HULDE !

W IJ weten, wij West-Vlamingen, hoe de oude Blauwvoetersbakermat de harts-tochtelijke genegenheid van den Leider had verworven sedert al de jaren dat hij tegare met de Westvlaamsche voorvechters en dweepers in den harden kamp stond om de gaafheid van de Nederlandsche ziel, om de bevestiging van de Dietsche beschavingswaarde, om de herovering van de ontroofde Vlaamsche Staatsmacht.

Ik wil geen wierook branden ter eere van eender welk Westvlaamsch particularisme, en ook mijn zóó dierbare strijdgenooten uit de andere Gouwen prikkelen noch ergeren, maar zij moeten mij toch veroorloven te zeggen wat ik, door jarenlangen omgang met Leider Staf de Clercq, zoo overvloedig ervaren mocht : dat de oergaven van den West-Vlaming : wonderbare mengeling van dwepend romantisme, nuchteren werkelijkheidszin, nooit-luwende doordrijvingskracht met verbeterden hardnekkigheid, immer den Brabander geboeid hebben. De kampvaardige Payot uit Zuid-Nederland's zoo vinnig omstreden taalgrens-gebied was innig zielsverwant met de voortrekkers in de gouw van het stormend Noordzeegeweld. Deze gemoeds- en geestes-verwantschap hebben mijne trouwe Westvlaamsche mede-kampers zoo dikwerf als een heerlijke wonne mogen genieten, bij ebbe en vloed, hooggestemd gejubel of grimmigen

teleurgang in de tragische worsteling van onze Zuidnederlandsche Natie om de ontzwachting uit de klauwen van een volksvreemde Staat. Samen met Staf de Clercq, zéér nauw met Hem vereenigd in onwrikbare beginseltrouw zoowel als in beproefde strijdmethode, heeft het scherp-nationalistische Westvlaanderen den Leider gevolgd, ook in de donkerste dagen, vóór zijn hereenigingswecroep de schallende mare van de volksche zegezekerheid geworden was.

Mijn Westvlaamsche kameraden, het was mij niet gegund den Leider nog in leven te begroeten, toen hij den dood reeds verbeidde, doch, ik meld U dat ik in Uw aller naam Hem op zijn doodspraalbed gegroet heb. Hij was, mijne Kameraden, zoo heerlijk schoon in den Dood: de rust van den strijder die viel met het besef dat zijn onafgewerkte taak tot het heerlijk einde zal volvoerd worden.

J. LEURIDAN

Gouwleider voor West-Vlaanderen,
Lid van den Raad van Leiding.

moest opgetreden worden. Later hoorden wij zijn wecroep tot het verspreide Vlaanderen, en zagen zijn zwaren arbeid om van zijn V.N.V.-Beweging het instrument te maken dat aan Vlaanderen de verwezenlijking van zijn eeuwenouden vrijheidsdroom zou bezorgen. Wie ooit bij dit alles naast en onder hem heeft mogen staan zal dit tot het einde toe als een eer en de glorie van zijn leven betrachten. Strijd gaat niet zonder leed. Dit leed kan niet berokkend worden door wie openlijke vijanden zijn. Wel echter door hen die, alhoewel volksgenooten, op sluiksche en giftige wijze de eer bezwadden van een man die, met een hoog verantwoordelijkheidsgevoel, met open vizier en zonder om te zien, voor zijn volksgemeenschap strijdt. Dit leed is den Leider rijkelijk ten deel geworden. Maar ook dat staalde hem slechts in zijn opzet om, trots alles, den rechten weg van den eerlijken kamper te gaan. En in zijn heerlijke grootmoedigheid kan hij zelfs deze verwaasden hun eerlooze houding vergeven hebben. Wat wij, die minder grootmoedig zijn dan hij, niet zullen kunnen.

EEN LEIDER DIE ZIJN VOLK LEIDDE

Wien het in Vlaanderen gegeven is terug te mogen blikken op tientallen jaren in geestdriftigen offerzin gevoerden politieken kamp, ziet daarin telkens weer, op elk beslissend oogenblik vooral, de figuur van Staf de Clercq opduiken. Hij hoort zijn warme stem, hij ziet zijn breed en edel gebaar. Daar stond geen politiek propagandist alleen, daar stond een mensch met een rijk hart, daar stond een man met een grooten moed, daar stond een Leider met een sterken wil. Wij zagen hem lang geleden op de heide te Kester en op de landdagen te Wemmel. Wij volgden hem in zijn strijd, hij steeds vooraan op alle terreinen waar er voor ons Nederlandsche Volk in Vlaanderen





uw zware taak, én op uw zware verplichtingen in het licht van den grooten tijd waarin we leven en van het ontzaglijk grootsch gebeuren dat de wereld in rep en roer stelt. »

Hoe klein worden hiertegenover alle woorden die wij nog wijden kunnen aan de nagedachtenis van den Leider. Zijn leven was een daad. Nog eens : de eenige groote daad die wij verder moeten stellen is te leven en te strijden zoals hij.

Mr. J. TIMMERMANS, Gouwleider voor Antwerpen,
Lid van den Raad van Leiding.

Nu wij voor ons zien zijn moegestreden lichaam, hooren wij de manende woorden die hij, precies vier weken vóór zijn dood, in het Sportpaleis te Antwerpen tot ons sprak :

« Ik heb hier vandaag het woord niet genomen om beloften af te leggen en ook niet om U een toekomst voor te spiegelen van gemak en van profijt. Integendeel !

Ik ben tot hier gekomen om U, in het volle besef mijner verantwoordelijkheid als Leider der nationaalsocialistische beweging in Vlaanderen te wijzen én op





In de kerk te Kester.

de Vader en nooit wellicht heeft hij op zulke eenvoudige, doch treffende wijze de trouw, de liefde en de afhankelijkheid der volksgenooten uit het Limburgsche mogen ondervinden, als bij dit onvergetelijk bezoek. Op 10 Oktober ontving hij nog op het Hoofdkwartier de in Limburg met verlof zijnde legioensoldaten. Hij onderhield zich langdurig met hen en vernam uit hun mond de verzekering, dat de honderden Limburgers in Vlaamsch Legioen en N.S.K.K. aan het Oostfront dapper hun steke zullen blijven staan, als waarachtige en trouwe soldaten. Wij treuren en rouwen, doch zijn fier te behooren tot degenen, die gelooven in de idealen, welke Hij ons volk steeds heeft voorgehouden. In het hart van de Limburgers en in de geschiedenis van ons volk zal Staf de Clercq eeuwig leven. Zijn naam wordt op Vlaanderen's blazoen geschreven.

Theo BROUNS
Gouwleider voor Limburg.

LIMBURG TREURT EN ROUWT

DE dood van Leider Staf de Clercq heeft ook in Limburg groote verslagenheid en diepen rouw gebracht, niet alleen bij degenen, welke het door hem gedragen vaandel volgden, maar ook bij zoovele andere volksgenooten, die in hun eerlijk gemoed bekennen, dat Vlaanderen ontzaglijk veel te danken heeft aan den man, die nu voor eeuwig van ons is heengegaan.

Het is nog geen 2 maanden geleden, dat Leider Staf de Clercq in Limburg vertoefde, waar hij te Bree, Opoeteren, Bokrijk en Kuringen enkele onzer schoonste Limburgsche boerenfamilies bezocht. Hij werd er ontvangen als de Leider en



De laatste groet bij het open graf.

*Louis van Laethem
Gooik*

einde

IN MEMORIAM
STAF DE CLERCQ

16 SEPTEMBER 1884

20 OKTOBER 1942

M-1

9